

TOIMINTAYMPÄRISTÖ 2019

Osa 2/6: Julkinen keskustelu

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	3
JOHDANTO	4
SOSIAALINEN MEDIA JA TIEDONVÄLITYS OVAT KESKEINEN OSA JULKISEN KESKUSTELUN TOIMINTAYMPÄRISTÖÄ	4
Lähes jokainen suomalainen osallistuu julkiseen keskusteluun älypuhelimella	5
Sosiaalisen median palveluita käytetään rinnakkain eri tarpeisiin	6
Perinteisen median asema on edelleen vahva	7
Arvoja ja asenteita ilmaistaan edelleen julkisilla paikoilla	8
MEGATRENDIT, KUTEN VÄESTÖN KESKITTÄMINEN JA TEKNOLOGIAN YLEISTYMINEN MUUTTAVAT KESKUSTELUA	9
Yksilöt odottavat yhteiskunnalta enemmän.....	9
Informaatioteknologia tekee kaikesta julkista	10
Väestön keskittyminen kasvukeskuksiin ohjaa julkista keskustelua	11
JULKISEN KESKUSTELUN ILMIÖITÄ YHDISTÄÄ ENNALTA-ARVAAMATTOMUUS	13
Meemeillä tehostetaan julkisen keskustelun sisältöä.....	13
Trollit heikentävät verkkokeskustelun yleistä järjestystä ja turvallisuutta	14
Sosiaaliseen mediaan ei luoteta.....	15
Maalittaminen saa aggressiivisempia muotoja	16
Anonymiteetti turvaa sananvapautta ja mahdollistaa häiriköinnin.....	16
Massapalautteella vaikutetaan yrityksiin ja internet-äänestyksiin.....	17
Sosiaalisessa mediassa hyödynnetään yhä enemmän tilapäissisältöä ja yksityisryhmiä.....	18
JULKISTA KESKUSTELUA YMMÄRTÄMÄLLÄ VOIDAAN ENNAKOIDA REAALIMAAILMAN TAPAHTUMIA	19
Tekoälyn täyttä potentiaalia ei ole vielä nähty tai riskejä tiedostettu.....	20
Tietoverkon ulkopuolelle jättäytyään taloudellisista ja aatteellisista syistä.....	21
MITÄ POLIISISTA PUHUTAAN?	22
LÄHDELUETTELO.....	23
LIITTEET	26

TIIVISTELMÄ

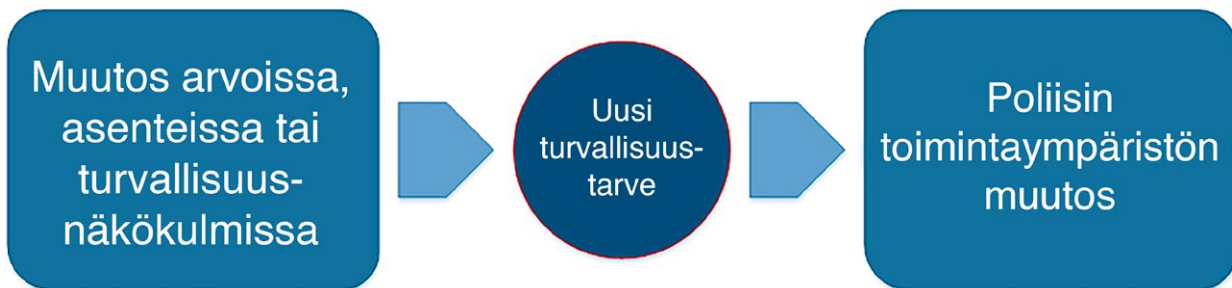
Julkisen keskustelun toimintaympäristöanalyysi on toinen julkaistava osa Poliisin analyysitoimintojen kehittämissä olevasta analyysikokonaisuudesta, jonka ensimmäinen rikollisuutta käsittelevä osa julkaistiin keväällä 2019. Analyysin tarkoitus on kuvata Poliisin ulkoista toimintaympäristöä julkisen keskustelun osalta, ja siten edesauttaa tunnistamaan poliisitoiminnan kannalta keskeisiä muutoksia. Analyysi ei pyri tarkastelemaan yksittäisiä keskustelun asiakysymyksiä, vaan kuvaamaan keskustelun muutostrendejä, ilmiöitä ja merkittävimpiä keskustelukanavia. Analyysin keskeisiä havaintoja ovat:

- Yksilöllistyminen nostaa yhteiskunnallisia odotuksia. Ihmiset ovat tietoisempia tarpeistaan ja järjestäytyvät helpommin asiakysymysten taakse. Viestintäteknologian kehityksen ansiosta järjestäytyminen, tiedonkäsittely ja muutospaineen kasvattaminen ovat helpottuneet. Yhteiskunta muuttuu moninapaisemmaksi. Palveluodotukset Poliisia kohtaan kasvavat.
- Kaupungistuminen ja kaupunkien digitalisoituminen keskittävät julkista keskustelua. Reuna-alueet ja maaseutu saattavat syrjäytyä yhteiskunnallisesta keskustelusta, mikä jakaa ja eriarvoistaa väestöä. Poliisipalveluiden kohdentaminen nousee keskeiseksi kysymykseksi.
- Teknologinen kehitys tuo älylaitteiden kautta julkisen keskustelun piiriin sellaisia asioita, jotka olivat ennen yksityisempiä. Julkisuus kasvaa. Ihmisten tuottaman datan määrä ja arvo kasvavat. Tekoälyn todellinen vaikutus julkiseen keskusteluun on vielä näkemättä. Teknologian myötä rikospaikat ovat useammin tietoverkoissa ja älylaitteet rikoksentekovälineinä. Datarikollisuus nousee.
- Julkista keskustelua määrittää arvaamattomuus. Nopeutuva tiedonvälitys vähentää ennustettavuutta. Lieveilmiöt häiritsevät turvallista keskustelua. Sosiaaliseen mediaan ei luoteta. Käyttäjät siirtyvät yksityisempiin sovelluksiin, sisältö muuttuu tilapäiseksi ja salatuksi. Poliisin ennaltaehkäisevä toiminta ja ilmiöiden tunnistaminen ovat keskeisessä roolissa turvallisuuden takaamisessa.
- Julkista keskustelua käydään useilla eri sovelluksilla, median kautta ja todellisessa maailmassa. Sosiaalisen median sovelluksia käytetään eri tavoin eri väestöryhmissä, ja useampaa sovellusta käytetään rinnakkain. Viestintäkanavien moninaisuus tekee Poliisin viestinnästä haastavampaa oman sanoman kilpaillessa disinformaation kanssa. Luottamus perinteiseen mediaan on edelleen vahva, ja Poliisilla on sen kautta suuri näkyvyys. Suomessa osoitetaan eurooppalaisittain vähän mieltä, mutta mielenosoitusten ilmapiiri on kiristynyt.
- Vaikka epävarmuus on lisääntynyt, luottamus Poliisiin on edelleen vahva.

JOHDANTO

Julkinen keskustelu on demokraattisen sivistysvaltion keskeisiä periaatteita. Vapaa ajatustenvaihto jalostaa ideoita, vahvistaa tietoisuutta ja mahdollistaa kaikkien kansalaisten kuulluksi tuleminen keskeisistä yhteiskunnallisista kysymyksistä. Samalla se vahvistaa luottamusta kanssaihmiisiin ja niin valtiollisiin kuin yksityisiin organisaatioihin. Poliisille yhteiskunnan vuorovaikutteisuuden ymmärtäminen on tärkeää, koska se mahdollistaa viraston tärkeimmän lakisääteisen tehtävän täyttämisen: sisäisen turvallisuuden takaamisen ja ihmisten palvelemisen. Keskustelua ymmärtämällä Poliisin on mahdollista käydä laadukkaampaa vuoropuhelua ympäröivän yhteiskunnan kanssa, ja siten laadullistaa omaa toimintaansa.

Julkisen keskustelun toimintaympäristöanalyysi tähtää merkittävimpien yhteiskunnallisten keskustelukanavien tunnistamiseen ja toimintaympäristön muutosten havaitsemiseen. Tarkasteluun on nostettu ensisijaisesti verkkoympäristö, sillä siitä on muodostunut 2000-luvulla uusi sosiaalisen todellisuuden taso ja teknologian kehitys on muuttanut merkittävästi tapoja käydä julkista keskustelua. Muutos ei ole ollut ongelmaton, ja analyysissä tarkastellaan myös julkiseen keskusteluun vaikuttavia lieveilmiöitä ja uhkia. Tiedostamalla julkisen keskustelun muutokset, Poliisin on mahdollista suunnitella ja varautua omalla toiminnallaan myös turvallisuusympäristön muutoksiin strategisella tasolla.

Kuva 1. Julkisen keskustelun kautta esiin nousee uusia turvallisuusodotuksia, joihin Poliisilta odotetaan reagoitua. Esiinnostot voivat olla esimerkiksi strategisella tasolla ympäristötietoisuuden lisääntyminen ja huomion kiinnittäminen ympäristöriskoihin, tai operatiivisella tasolla välittömiä uhkatilanteita. Havainnekuvassa vasemmassa laatikossa on perustavanlaatuinen muutos yhteiskunnassa. Muutoksesta on johdettu keskelle uusi turvallisuustarve, josta vuorostaan on johdettu muutos Poliisin toimintaympäristöön oikeassa laatikossa.

SOSIAALINEN MEDIA JA TIEDONVÄLITYS OVAT KESKEINEN OSA JULKISEN KESKUSTELUN TOIMINTAYMPÄRISTÖÄ

Valtaosalla kansalaisista on päivittäinen pääsy sosiaaliseen mediaan, minkä ansiosta se on keskeinen julkisen keskustelun väline. Sosiaalisessa mediassa jokainen käyttäjä on sisällöntuottaja. Tietoverkon ja älylaitteiden yleistymisen seurauksena sosiaalisesta mediasta on muodostunut 2000-luvulla uusi arkipäiväisen vuorovaikutuksen normi. Perinteinen uutismedia edustaa yksisuuntaisempaa tiedonvälitystä ylhäältä alas, jossa yksilöt ovat ensisijaisesti vastaanottajia, mutta sen yhteiskunnallinen asema on edelleen merkittävä.

Lähes jokainen suomalainen osallistuu julkiseen keskusteluun älypuhelimella

Sosiaalinen media perustuu dataverkkoon, jonka avulla käyttäjämassat ovat yhteydessä toisiinsa. Tilastokeskuksen vuoden 2018 tilaston mukaan 89 prosenttia vastaajista oli käyttänyt internetiä viimeisen kolmen kuukauden aikana, ja 76 prosenttia ilmoitti käyttävänsä internetiä useita kertoja päivässä. Yleisin laite internetin käytölle on älypuhelin, ja alle 55-vuotiaista 94:llä prosentilla on käytössään tällainen laite. Yleisimpiä syitä internetin käytölle asioinnin ja tiedonhaun ohella olivat viestintä ja medioiden seuraaminen. (SVT: Väestön tieto- ja viestintätekniiikan käyttö, 2018)

Suomessa eniten käytettyjä sosiaalisen median palveluita ovat esimerkiksi Whatsapp, Facebook, Youtube, Instagram, Snapchat, Twitter, LinkedIn, Spotify ja Jodel. Mainitut esimerkit edustavat vain yleisimpiä palveluita, ja todellisuudessa sosiaalisen median määritelmän täyttäviä, yleisesti käytettyjä sivustoja ja palveluita on sadoittain enemmän. Määrä kasvaa, kun määritelmään sisällytetään erilaiset keskustelufoorumit ja blogit, mutta näiden käyttöaste on laskenut viime vuosina muiden sosiaalisen median palveluiden noustessa (SVT: Väestön tieto- ja viestintätekniiikan käyttö, 2017). Vaikka keskustelufoorumit ovat olleet keskeinen osa internetiä sen alusta asti, mahdollisesti ensimmäinen stereotyyppinen sosiaalisen median palvelu Suomessa oli IRC-galleria, jonka huippuvuodet ajoittuvat 2000-luvun ensimmäiselle kymmenluvulle. Palvelu saavutti suosiohuippunsa vuonna 2008, jolloin IRC-gallerialla oli puoli miljoonaa käyttäjää. Samoihin aikoihin Facebook alkoi yleistyä Suomessa, ja monelle palvelu edustaa nykyään sosiaalisen median arkkityyppiä. Facebookin suosio jatkoi kasvuaan käytännössä seuraavat kymmenen vuotta, ja aktiivisia käyttäjiä Suomessa palvelu on kirjannut jopa 3,2 miljoonaa. Facebookin tietoturvaan liittyvät kohut ovat kuitenkin rasittaneet palvelua, mutta eivät ole kaataneet sitä: Facebookia voi edelleen pitää perustellusti Whatsappin ohella Suomen käytetyimpänä sosiaalisen median palveluna. Nuoremmat sosiaalisen median käyttäjät ovat hajaantuneet useisiin eri palveluihin (SoMe ja nuoret, 2019). Mainituista palveluista erityisesti Youtube, Instagram ja Snapchat ovat kasvattaneet suosiotaan. Vaikka Facebookin suosio on laskenut nuorten keskuudessa, yritys omistaa silti nuorille merkittävät palvelut Whatsappin ja Instagramin.

Sosiaalisen median yleisyys on saanut erilaiset organisaatiot omaksumaan palvelut osaksi viestintä- ja markkinointistrategiaansa. Yritykset hyödyntävät sosiaalista mediaa tuotteidensa ja palveluidensa mainostamiseen, ja yleishyödylliset organisaatiot sekä valtiolliset että kunnalliset toimijat käyttävät palveluita tiedotuskanavina. Sosiaalisen median vuorovaikutteisuuden ansiosta organisaatiot ja yksityishenkilöt voivat käydä suoraa dialogia ja saada molemminpuolista ajankohtaista tietoa yhteiskunnasta. Poliisi esimerkiksi hyödyntää palveluita niin omasta toiminnastaan tiedottamisessa kuin kansalaispalautteen ja vihjetiedon keruussa. Poliisin eri laitoksilla on omat viestintäkanavansa, joiden lisäksi yksittäisiä virkamiehiä toimii omilla poliisitileillään eri palveluissa. Poliisi on tällä tavoin suorassa yhteydessä keskusteluympäristöön.

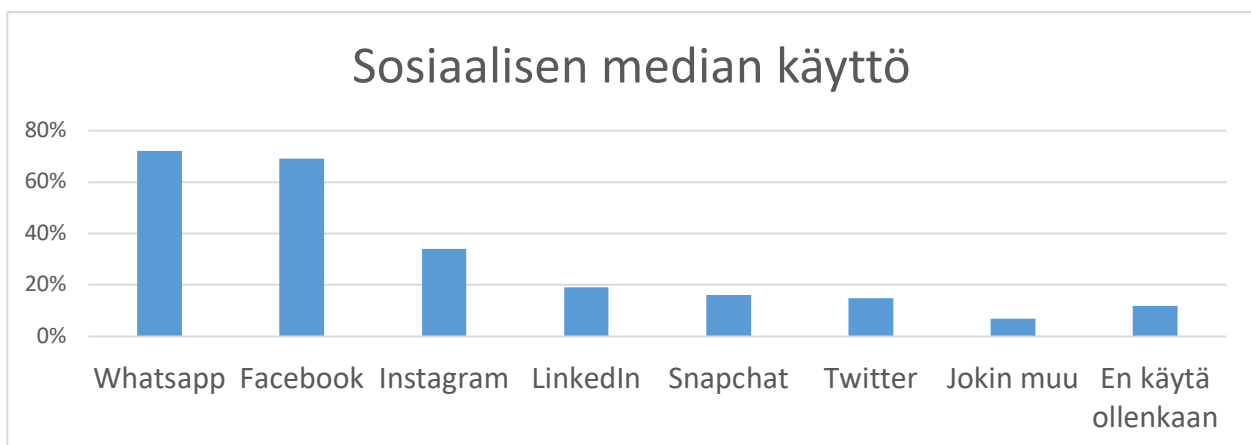
Tietoturvakohut, kansalaisten kasvanut tietoisuus yksityisyyden arvosta, kohdistettu mainonta ja palveluissa esiintyvät lieveilmiöt ovat heikentäneet sosiaalisen median luotettavuutta viime vuosina. Lähes kolme neljästä suomalaisesta ei luota sosiaaliseen mediaan, ja melkein puolet ilmoittaa olevansa yleisesti kyllästyneitä siihen (Yhteisöllistyyvä media, 2018). Mitään massakatoa sosiaalisen median palveluista ei ole vielä tapahtunut, mutta tällaista kehityssuuntaa on pidettävä yhtenä mahdollisena vaihtoehtona. Ihmisten vetäytyminen julkisen keskustelun piiristä vuorostaan toimii suorana vaikuttimena keskustelun taantumiselle ja vinoutumiselle. Massakato merkitsisi Poliisin nykymuotoisten viestintämahdollisuuksien heikkenemistä sosiaalisen median palveluissa ja toimintaympäristön ilmiöiden tunnistamisen hidastumisesta.

Sosiaalisen median toimintalogiikka ei rajoitu vain perinteisiin yhteisöpalveluihin, vaan se on liitetty osaksi muita tuotteita ja palveluita: esimerkiksi urheilukellon dataa voi jakaa treenisovelluksen kautta muille sovellusta käyttäville, ja käyttäjät voivat olla laitteiden liitännäissovellusten kautta toisiinsa yhteydessä. Tuoteperheiden ympärille rakentuu käyttäjien yhteisöjä, ja käytännössä minkä tahansa esineen, palvelun tai konseptin voi sosiaalistaa teknologian yleistymisen myötä.

Älypuhelimien merkitys korostuu yhä enemmän rikoksentekeväliseinä. Keskustelua helpottavasta vaikutuksesta huolimatta nopeutunut tiedonvälitys on mahdollistanut uudenlaisen sosiaalisen voimankäytön, mikä näkyy selvimmin erilaisina kunnianloukkauksina ja yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisenä sekä vihapuheena. Älylaitteiden tultua osaksi päivittäistä vuorovaikutusta todistusaineisto on myös sidottu vahvasti näihin laitteisiin. Lisäksi älypuhelimien lieveilmiöksi voidaan laskea onnettomuustilanteissa onnettomuuspaikan ja uhrien kuvaamisen, millä on suorastaan vaarallisia seurauksia sivullisten keskittyessä kuvaamiseen auttamisen sijaan. Onnettomuuspaikan tunkeileva kuvaaminen mahdollisesti myös häiritsee auttajia, ja materiaalin levitys saattaa olla yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä. Toisaalta uhkaavissa tilanteissa puhelimesta kuvaaminen saattaa hillitä tilannetta materiaalin leviämisen ja valtavan sosiaalisen vastareaktion pelossa. Kuvaaminen voi myös provosoida ja pahentaa tilannetta entisestään.

Sosiaalisen median palveluita käytetään rinnakkain eri tarpeisiin

Uusia sosiaalisen median sovelluksia kehitetään jatkuvasti ja samalla vanhat menettävät suosiotaan, kun käyttäjäryhmät siirtyvät sujuvasti palveluista toisiin. Osasta muodostuu keskeisiä arkisen mediakulutuksen työkaluja, osa kokee lyhyen käyttöiän ja moni ei missään vaiheessa saavuta suurta suosiota. Muutama vuosi sitten esimerkiksi **Periscope**-niminen live-lähetysovellus koki nopeaa kasvua Suomessa, mutta kutistui melko nopeasti erilaisten alaikäisten hyväksikäyttöön liittyneiden kohujen saattamana. Samalla olemassa olevat sovellukset kehittävät uusia toimintoja ylläpitäkseen suosiotaan, ja kilpailevat sovellukset omaksuvat toisiltaan vaikutteita.

Kuva 2. Yleisradion kyselyn ”Käytätkö jotain sosiaalista mediaa?” tulokset esitettynä pylväskaaviona (Lähde: Yleisradio 7.4.2018). Whatsappia käyttää 72% vastaajista, Facebookia 69%, Instagramia 34%, LinkedIniä 19%, Snapchattia 16% ja Twitteriä 15%. Jotain muuta sovellusta käyttää 7% ja 12% ei käytä sosiaalista mediaa lainkaan.

Sosiaalisen median käyttötavat vaihtelevat eri väestöryhmissä. Ikä ja sukupuoli vaikuttavat käytettyjen sovellusten määrään ja laatuun: vanhemmat ikäryhmät esimerkiksi suosivat Facebookia, työelämään keskittyvää LinkedIniä ja yhteiskunnallisessa keskustelussa hyödynnettävää Twitteriä. Nuoremmat käyttäjät hyödyntävät useampaa palvelua, ja suosittuja palveluita ovat Instagram ja Snapchat, joiden avulla pidetään yhteyttä suljetumpaan ja läheisempään ystäväjoukkoon. Nuoret ovat vanhempia ryhmiä valmiimpia omaksumaan uusia palveluita. Naiset suosivat Facebookia ja Instagramia, miehet Youtubea ja keskustelupalstoja. Edellä kuvailtu tilanne on altis muutoksille, kun sosiaalisen median käyttötavat muuttuvat ja uusia palveluita omaksutaan vanhempien rinnalle tai tilalle. Tilapäissisällön yleistymisen on merkittävä trendi sosiaalisen median käyttötavoissa: käyttäjät hyödyntävät nykyään enemmän sisältöä, johon pääsy on rajoitetummalla kontaktijoukolla ja joka näkyy palvelussa vain rajoitetun ajan. Tilapäissisältö on tehnyt sosiaalisen median käytöstä dynaamisempaa ja spontaanimpaa, kun läheisemmille tutuille näytetty tilapäissisältö esittelee enemmän elämän valikoituja hetkiä näkyvämmän henkilöbrändin rakentamisen sijaan. Nuoret suosivat yksityiskeskusteluiden käymistä julkisen toiminnan sijaan ja kyseenalaistavat tarpeen laittaa koko elämä näkyville sosiaaliseen mediaan, josta sen voi kaivaa esiin vuosienkin päästä. Tietoturvakohujen myötä enemmistö vanhemmistakin käyttäjistä on huolissaan palveluun lisäämiensä tietojen väärinkäytöstä, ja osa ilmoittaa olevansa nykyään tarkempi mitä tietoja palveluihin laittaa. (DNA: Digitaalisen elämäntavan tutkimus, 2017; Kallunki, 2018; Rinta-Tassi, 2018; SoMe ja nuoret, 2019)

Perinteisen median asema on edelleen vahva

Kansalaisten luottamus uutismedioihin länsimaissa on ollut koetuksella muutaman viime vuoden aikana, mutta Suomessa perinteinen tiedonvälitysmedia ja toimittajat ovat säilyttäneet asemansa luotettavana yhteiskunnallisena tiedonlähteenä. Vaikka Suomi noudattelee samaa trendiä medialuottamuksen vähenemisessä, on pudotus ollut maltillista muihin maihin verrattuna, ja Suomessa luotetaan uutistarjontaan kansainvälisen vertailun mukaan silti eniten. Vaikka tietoisuus valeuutisten olemassaolosta on kasvanut, se ei ole heijastunut laajasti medialuottamukseen kenties osittain siksi, että Suomessa luotetaan instituutioihin yleisesti. (Reuters Institute Digital News Report, 2019)

Yhdeksän kymmenestä suomalaisesta pitää sanomalehtiä yleissivistyksen kannalta merkittävimpänä mediana. Sanomalehdet ovat kaikissa ikäryhmissä tärkein yleissivistyksen lähde, ja televisio on toiseksi tärkein radion ollessa kolmanneksi tärkein. Luottamus toimittajiin on viime vuosina kasvanut, ja kaksi kolmesta suomalaisesta luottaa suomalaisiin toimittajiin. Eri uutispalveluiden välillä nähdään selviä laatueroja, ja suomalaiset luottavat eniten Yleisradion uutisiin. Luottamus sosiaalisen median uutissisältöön sen sijaan on romahtanut: enemmistö ei luota siihen, mutta yli kolmasosa saa uutisensa tätä kautta. Yleisemmin verkkoa uutislähteenä käyttää yli kahdeksan kymmenestä suomalaisesta. Uutisten seuraamisaktiivisuus on pysynyt samana tai vähentynyt hieman, sillä muut mediasisällöt kilpailevat uutisten kanssa ihmisten huomiosta. (Yhteisöllistyvä media, 2018; Reuters Institute Digital News Report, 2019)

Vaikka uutisten kuluttaminen älylaitteiden kautta on yleistynyt, televisiouutislähetykset ovat säilyttäneet vahvan aseman tiedonvälityksessä. 60% suomalaisista ilmoittaa seuraavansa televisiota päivittäin, ja uutislähetykset tavoittavat lähes miljoona suomalaista. Televisiota seurataan ahkerimmin vanhemmissa ikäluokissa, joille älylaitteet eivät ole yhtä arkisia laitteita kuin nuorille. (Saarenmaa, 2019; Finnpanel) Koska sanomalehtien ja television uutissisältöä jaetaan ja kommentoidaan sosiaalisessa mediassa ahkerasti, voidaan olettaa perinteisen medianäkyvyyden olevan tätä kautta merkittävästi virallisia lukuja suurempi. Eri viestintäkanavat tukevat toisiaan, millä on merkitystä Poliisin oman viestinnän tavoittavuudelle.

Julkisen keskustelun osalta tiedonvälitysmedia käyttää suurta valtaa, koska sillä on kykyä ohjata ja jopa määritellä päivittäisiä puheenaiheita esiin nostettavien ilmiöiden kautta. Vaikka sosiaalisessa mediassa kuka tahansa on sisällöntuottaja, usein sosiaalisen median keskustelu reagoi uutistarjoontaan ja sen yhteydessä esitettyihin toimittajien näkökulmiin. Tosipohjaisen tiedon tarjoamisessa toimittajilla on erityinen rooli, sillä he jalostavat aineistoistaan yleistajuisia ja helppolukuisia koon- teja. Uutismedian ja Poliisin suhde on samalla kaksisuuntainen: toisaalta media jakaa Poliisin omaa viestintää ja tiedotteita eteenpäin, lisäten tietoisuutta yhteiskunnan turvallisuustilanteesta, mutta samalla toimii Poliisin toiminnan kriittisenä tarkkailijana. Yksilöllistymisen ja henkilökohtaisen turvallisuustarpeen suhteen uutismedia toimii myös palautteen välittäjänä kansalaisten ja Poliisin välillä. Nostaessaan esiin kansalaisten turvallisuustarpeita media tuo Poliisin tietoon mahdollisesti huomaamatta jääneitä tai aliresursoituja kohteita, ja median kautta Poliisi saa tietoa yhteiskunnan turvallisuustilanteen muutoksista. Koska perinteisen median asema Suomessa on edelleen vahva ja laajasti hyväksytty, sitä voidaan pitää laadukkaana julkisen keskustelun kannalta merkittävimpänä toimijana ja siten vahvana myötävaikuttajana sisäiseen turvallisuuteen. Median edustajat seuraavat myös aktiivisesti Poliisia, ja virasto on median keskuudessa seuratuimpia julkishallinnollisia toimijoita (Poliisin viestintä, 2015). Poliisiin liittyen mediassa esiintyy vuositasolla arviolta jopa 50 000 erilaista uutissisältöä, ja usein Poliisi pääsee näissä itse ääneen.

Arvoja ja asenteita ilmaistaan edelleen julkisilla paikoilla

Polarisaatio ja keskusteluilmapiiirin kiristyminen verkkoympäristössä heijastuu myös verkon ulkopuolelle todelliseen maailmaan. Sosiaalisen median joukkovoima helpottaa reaali maailman koon- tumisten, mielenosoitusten ja muun spontaanin levottomuuden organisointia, ja ilmiö näkyy kenttätyössä lisääntyneinä joukkojenhallintatehtävinä. Tehtäviä tuovat lisää urheilutapahtumat, val- tiovierailut, poliittinen kampanjointi ja erilaiset vastamielenosoitukset. Tehtävät ovat nykyään myös väkivaltaisempia kuin ennen, vaikka muuhun Eurooppaan verrattuna Suomessa ei olla menty täysin äärimmäisyyksiin. (Poliisi & Oikeus 2/2019)

Suomessa ollaan muuta Eurooppaa vähemmän taipuvaisia osallistumaan mielenosoituksiin. Suo- malaisten yhteiskunnallista osallistumista kartoittava kysely osoittaa, että 13 prosenttia suoma- laisista on osallistunut joskus mielenosoitukseen. Muissa Pohjoismaissa vastaava luku on noin 25 prosenttia (International Social Survey Programme, 2014). Toimintaympäristön hahmottamisen kan- nalta olisikin siten tärkeää selvittää tarkemmin onko mielenosoitusten intensiteetin ohella kasvanut niiden lukumäärä tai osallistujien määrä.

Viime vuosien mielenilmauksista Pride on osoittautunut suosituimmaksi, joka vuonna 2018 ke- räsi arviolta satatuhatta osallistujaa. Työelämään ja toimeentuloon liittyvissä mielenilmauksissa osallistujamäärät ovat olleet parhaimmillaan useita tuhansia, ja itsenäisyyspäivän erilaisissa mie- lenilmauksissa yhteenlasketut osallistujamäärät ovat nekin muutama tuhat. Keskustelutapahtuma Suomi-areena on viime vuosina kasvattanut kävijämääriä sekä sosiaalisen median näkyvyyttä, ja parhaimmillaan luvut ovat olleet seitsemänkymmentäneljä tuhatta kävijää sekä jopa kahdeksantoi- ta miljoonan tavoitavuus sosiaalisessa mediassa (SuomiAreena.fi).

Keskustelun tehostumisella informaatioteknologian avulla on todennäköisesti kasvattavaa vaikutusta mielenilmausten kokoon: ihmismassoja on helpompi kutsua ja kannustaa mielenilmauksiin sekä

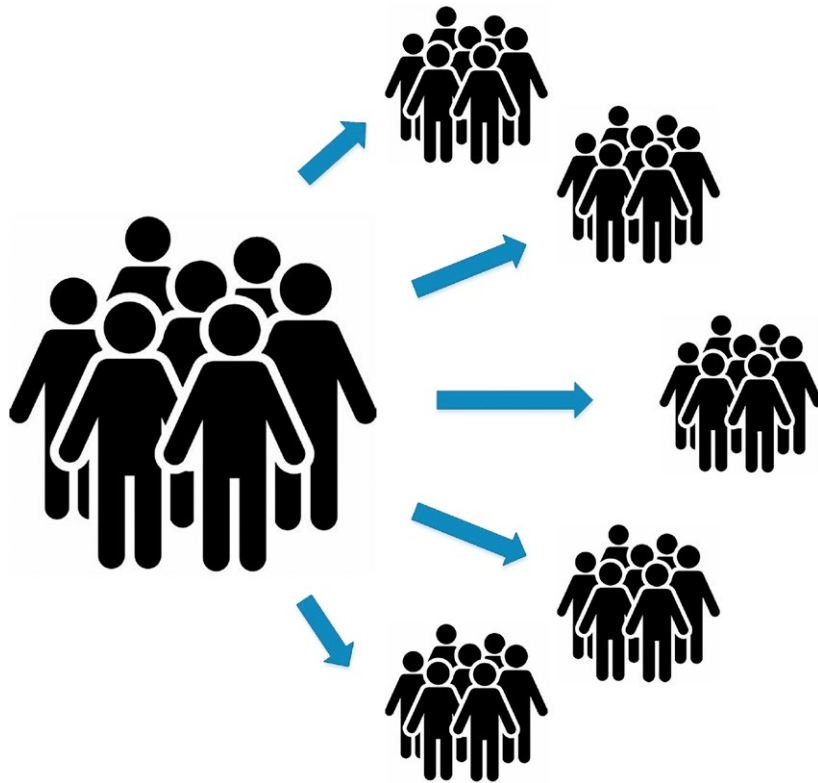
julkisiin tapahtumiin. Haasteita aiheuttavat myös spontaanien (vasta)mielenosoitusten kokoon kutsuminen, kun ihmisiä on mahdollista organisoida paikalle ilman virallista ilmoitusta mielenilmauksesta tai edes aikomusta sitoutua rauhanomaiseen toimintaan. Saman ilmiön ilmentymänä ovat olleet sosiaalisessa mediassa estoitta leviävät tapahtumakutsut, joiden kannustamana tapahtumiin ja juhliin on ilmaantunut kutsumattomia kuokkavieraita. Esimerkiksi vuonna 2012 Alankomaiden 19 000 asukkaan Harenissa järjestetyt syntymäpäiväjuhlat keräsivät 30 000 osallistujaa, kun järjestäjä oli jättänyt asettamatta sosiaalisen median tapahtumakutsunsa yksityiseksi. Ihmispaljous synnytti mellakoita ja kauppojen ryöstelyä, joita torjumaan tarvittiin satoja mellakkapoliiseja (BBC). Yllättävät tai isot mielenilmaukset sitovat merkittävästi Poliisin resurssuja ja aiheuttavat lisätehtäviä.

MEGATRENDIT, KUTEN VÄESTÖN KESKITTÄMINEN JA TEKNOLOGIAN YLEISTYMINEN MUUTTAVAT KESKUSTELUA

Megatrendit ovat yleisesti tunnistettuja ja hyväksytyjä yhteiskuntaan perinpohjaisesti vaikuttavia muutoksia. Tarkasteluun on valittu keskeisiä muutostekijöitä, jotka vaikuttavat julkisen keskustelun perusluonteen kehitykseen. Väestörakenteen muutos ja kaupungistuminen muuttavat sosiaalista todellisuutta perinpohjaisesti, mikä teknologisen kehityksen rinnalla säätelee julkisen keskustelun suuntaa.

Yksilöt odottavat yhteiskunnalta enemmän

Pitkän aikavälin merkittäviä sosiaalisia megatrendejä on ihmisten kasvanut tietoisuus itsestään yksilöinä. Korostunut yksilöllisyys lisää kansalaisten odotuksia ympäröivälle yhteiskunnalle, mikä ilmiönä on jo nähtävissä Suomen kaltaisessa korkean elintason maassa. Korostunut yksilöllisyys nostaa myös odotuksia valtion ja Poliisin toiminnalle, joiden on kyettävä vastaamaan kansalaisten korkeisiin odotuksiin. Poliisilta odotetaan siten tehokkuutta, läpinäkyvyyttä ja kykyä reagoida ihmisten yksilöllisiin turvallisuustarpeisiin. Ihmisten verkottuminen teknologian avulla kiihdyttää ilmiötä, kun suuret ihmisjoukot voivat käsitellä laajoja informaatiokokonaisuuksia ja organisoitua aatteensa puolesta helpommin. Datan määrän kasvaessa ihmisillä on laajempi pääsy informaatioon, mikä ideaalitilassa yleissivistää ja auttaa käsittelemään kaikkea tietoa kriittisesti. Kollektiivisen, teknologisen voiman kasvu ja käyttö saattavat pahimmassa tapauksessa ohittaa lakiperusteisen yhteiskunnan toimintamahdollisuudet ja johtaa oikeuden ottamiseen omiin käsiin, jos ihmiset katsovat ettei heidän yhteiskunnallisiin muutostarpeisiinsa vastata julkisen vallan toimesta tarpeeksi tehokkaasti. (KPMG Future State 2030, 2014; Sitra Megatrend Cards, 2017) Suuri odotushorizontti ja siihen pettyminen saattavat myös passivoida ihmisiä asiakysymysten suhteen tai edesauttaa syrjäytymistä, mikä asettaa haasteita Poliisin ennalta estävälle toiminnalle ja yksilöllisiin turvallisuustarpeisiin vastaamiselle. Ennalta estävän toiminnan suunnittelua helpottaa Poliisin hyvä ymmärrys ihmisten turvallisuustarpeista ja ilmiöiden tunnistaminen ajoissa. Arvopohjan muutos ennakoii myös sitä, mikä tulevaisuudessa koetaan turvallisuuden kannalta merkittäväksi ja mihin yhteiskunnalta odotetaan toimia turvallisuuden takaamiseksi.

Kuva 3. Yksilöllisyyden kasvaminen ja helpottunut verkostoituminen saa ihmiset hakeutumaan enemmän itsensä kaltaisiin ryhmiin. Seurauksena yhteiskunta pirstaloituu, monimuotoistuu ja entiset sosiaaliset ryhmät menettävät merkitystään. Kuvassa suuri, yhtenäinen ihmisjoukko hajaantuu useaksi pienemmäksi viiteryhmäksi.

Yhteiskunnan kasvava moninapaisuus pirstaloi julkista keskustelua. Erilaisten etu- ja viiteryhmi- en tietoisuus yksilöllisistä tarpeistaan kasvaa, ja ryhmät järjestäytyvät viestintäteknologian avulla helpommin edistämään yhteiskunnallisia odotuksiaan. Älylaitteiden ja sosiaalisen median avulla samanmielisten ihmisten on helpompi löytää toisensa ja peilata tarpeitaan suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan. Julkisen keskustelun teemat eivät noudattele välttämättä valtioiden rajoja, ja koti- maiseen keskustelu-ympäristöön omaksutaan kansainvälisiä vaikutteita. Myös yksittäiset, tunteita herättävät tapaukset keräävät teknologian avulla helpommin ihmisiä taakseen: tällaisia ovat esimer- kiksi korkean profiilin julkiset kiistat, joissa ihmiset asettuvat tapauskohtaisesti tukemaan oikeute- tummaksi katsomaansa osapuolta. Poliisille tämä merkitsee haastetta tunnistaa erilaiset viiteryhmät ja moninaisemmat tarpeet, sekä omaksua uusia keinoja vastata yksilöllisimpiin yhteiskunnallisiin odotuksiin. Käytännössä se tarkoittaa esimerkiksi tulkkaukspalveluiden tarpeen kasvua tai laajempia edellytyksiä väestöryhmien asenteiden ja tarpeiden tunnistamiseksi. Tärkeää on myös ymmärtää tarve seurata kansainvälisiä keskusteluteemoja, joilla saattaa olla vaikutusta Suomeen.

Informaatioteknologia tekee kaikesta julkista

Informaatioteknologian yleistymisen on historiallisessa kontekstissa tuore ilmiö, mutta sen perin- pohjainen vaikutus yhteiskuntaan tekee siitä yhden merkittävistä megatrendeistä. Maailmassa on tällä hetkellä 4,38 miljardia internetin käyttäjää, eli 57% väestöstä. Puhelinta käyttää 5,11 miljardia ihmistä, eli 67% väestöstä. Suomessa 16-89 -vuotiaista 89% käyttää internetiä ja 80%:lla on käy- tössään älypuhelin. Käyttö on vähäisintä vanhemmissa ikäryhmissä, joten luonnollisen poistuman

kautta internetin ja älypuhelinien käyttöaste nousee Suomessa käytännössä sataan prosenttiin. Digitaalisen maailman ja sosiaalisen median muodostuessa reaali maailman uudeksi kerrostumaksi yksityisyyden ja julkisuuden raja alkaa hämärtyä. Kaupungeista tulee mediatiloja, jossa vuorovaikutus ihmisten sekä organisaatioiden kesken tapahtuu viestintäteknologian avulla. Julkinen keskustelu alkaa sisältää sellaisia elämän osa-alueita, jotka ennen käsitettiin yksityisiksi ja luottamuksellisiksi. Kodin älylaitteet tuovat tietoverkon osaksi kodin yksityisyyttä. (KPMG Future State 2030, 2014; Tilastokeskus: Väestön tieto- ja viestintäteknologian käyttö, 2018; Hootsuite: Digital 2019, 2019; Sitra Megatrend Cards, 2017; Heinonen, 2016)

Keskustelua aletaan käydä uusilla keinoilla ja palveluilla, mutta samalla verkkoympäristö muuttuu epävarmemmaksi. Yksityishenkilöiden ja julkisten sekä kaupallisten toimijoiden määrän kasvaminen verkossa tuo keskusteluun lisää uusia tahoja, joilla on omat, osin jopa ristiriitaiset tavoitteensa. Julkisen keskustelun polarisoituminen heikentää luottamusta yhteiskunnan muihin ryhmiin ja viranomaisiin sekä heikentää demokratian toteutumista.

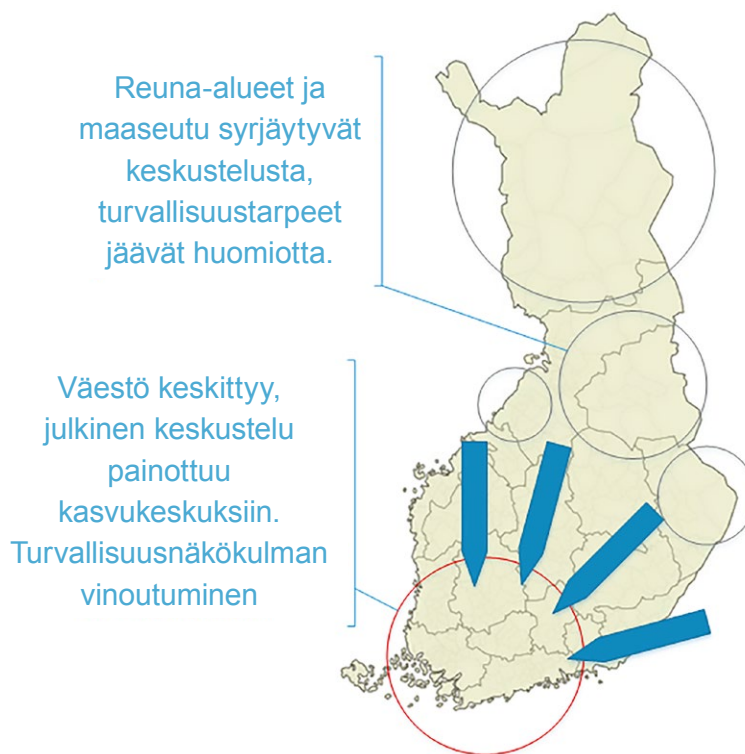
Tekoälyn merkitys yhä laadukkaamman yhteiskunnan mahdollistajana tai harmaana, huonosti kontrolloituna villinä korttina tulee riippumaan tekoälyn ominaisuuksien läpinäkyvyydestä ja sen käyttämän datan huolellisesta tallentamisesta. Tekoälyllä on potentiaalia tehdä sellaista työtä, johon inhimillinen kapasiteetti ei riitä, mutta se voi myös kääntyä julkiseen keskusteluun haitallisesti vaikeuttavaksi hybridisodan aseeksi. Verkossa käytävässä keskustelussa ei voi olla täysin varma keskusteleeko botin vai todellisen ihmisen kanssa, ja kuinka moni keskusteluun osallistujista on todellisia ihmisiä? Äärimmäisimmillään tekoälytoimijat saattaisivat jopa keskustella keskenään ilman, että kumpakaan osapuolta tunnustetaan koneeksi, jolloin julkinen keskustelu ja agendanmäärittely jäisi kokonaan koneiden vastuulle. Tekoälyn ja koneoppimisen merkityksen kasvaessa myös datan arvo kasvaa entisestään, joten ihmisten suhtautuminen heitä koskevaan dataan muuttuu suhteen enemmän hyödykeperusteiseksi. Vaikka datan arvo nousee, sen tuottajien määrä nousee samaan aikaan. Verkossa operoi jo nyt valtiollisia toimijoita, yrityksiä ja organisaatioita omine datakokonaisuuksineen, ja älylaitteiden määrän kasvu tekee elottomasta materiaasta datan tuottajia. (Sitra Megatrend Cards, 2017; Marr, 2017; Accenture, 2018)

Ihmiset tuottavat myös tiedostamattaan dataa erilaisten laitteiden ja sovellusten kerätessä käyttöehtojen mukaisesti tai laittomasti tietoja ihmisten toiminnasta. Keräiviä laitteita ovat erilaiset älylaitteet, kuten puhelimet, tietotekniikka, älykaiuttimet, kodin älylaitteet ja kodin rakenteisiin integroidut digitaaliset turvajärjestelmät. Rakenteisiin integroituja laitteita löytyy myös yritysten tiloista ja julkisilta paikoilta. Vaikka nämä toimisivat ihmisten yksityisyyttä ja oikeutta itseään koskevaan dataan kunnioittaen, tietovuodot ja -murrot vaarantavat yksilöiden turvallisuuden. Tällaista dataa väärin käyttämällä on mahdollista vaikuttaa julkisen keskustelun kulkuun ja turvallisuuteen esimerkiksi kiristämällä ihmisiä saaduilla tiedoilla tai käyttäen niitä vääreennösten ja valetilien tuottamiseen. Datan arvon ja määrän kasvu kytkeytyvät näin rikollisuuden digitalisoitumiseen, ja sillä on merkitystä verkkoympäristön julkisen keskustelun turvallisuudelle.

Väestön keskittyminen kasvukeskuksiin ohjaa julkista keskustelua

Kaupungistuminen etenee maailmanlaajuisesti ja Suomessa, mikä keskittää samalla keskustelua kasvukeskuksiin. Vuonna 2040 Manner-Suomessa on enää 3 kasvavaa maakuntaa: Uusimaa, Pirkanmaa ja Varsinais-Suomi (MDI: Väestöennuste 2040). Julkisen keskustelun alueellinen keskittyminen muokkaa samalla keskustelun ilmapiiriä, tapoja ja arvoja, mikä saattaa syrjäyttää reuna-alueet

ja siten lisätä polarisaatiota sekä epäoikeudenmukaisuuden kokemusta. Mediaa ei tulevaisuudessa voi erottaa kaupunkitilasta, ja kaupungit rakentuvat yhä enemmän digitaalisuuden ehdoilla. Julkisuus ja sosiaalisuus ulottuvat yhä syvemmälle yksityiseen tilaan, ja urbaaneista kodeista muodostuu uusi julkisen keskustelun tila. Monella tavalla tämä on jo tapahtunut arjen älylaitteiden yleistymisen kautta, ja kehitys todennäköisesti syventyy entisestään. Samalla kaupungin asukkaiden osallistuminen asuinsijaintinsa kehittämiseen korostuu, ja päätöksentekoprosessi muuttuu läpinäkyvämmäksi sekä osallistavammaksi. Kaupunkikeskusten julkinen keskustelu perustuu ensisijaisesti viestintäteknologian kehitykselle, ja kaiken keskiössä on älypuhelin: sillä mahdollistetaan erilaiset palvelut ja vuorovaikutuskeinot kaupunkitilan kehittämiseksi. Viranomaisten toiminta perustuu tulevaisuudessa yhä enemmän läsnäoloon sosiaalisessa mediassa ja vuorovaikutukseen asukkaiden kanssa. (McQuire, 2008; Parkkinen & Heinonen, 2016)

Kuva 4. Väestön keskittyminen luo keskustelun painopistealueen, jolla on maantieteellistä alueettaan suurempi painoarvo koko maan julkisessa keskustelussa. Suomen karttaan on piirretty punaisella ympyrällä etelän väestökeskittymä, ja harmaalla on merkitty vähenevän väestön alueet. Nuolet kuvaavat väestön keskittymisen suuntaa. Ympyrät toimivat havainnollistajina, eivät tosiasiallisina maantieteellisinä rajauksina.

Kaupunkialueiden erilaisesta sosiaalisesta rakenteesta johtuva epäsuhta maaseudun kanssa todennäköisesti syventää jakolinjoja näiden kahden alueen välillä. Resurssien, Poliisin mukaan lukien, alueellinen keskittyminen vähentää yhteiskunnallista luottamusta tappioseuduilla ja heikentää alueiden väestön mahdollisuuksia osallistua julkiseen keskusteluun. Epäselvää on, mikä on kuvattunkaltaisessa tilanteessa Poliisin mahdollisuus osallistua yhteiskunnalliseen vuorovaikutukseen ja tunnistaa alueiden turvallisuustarpeet, jos tappioalueiden väestö ei osallistu digitaaliseen vuorovaikutukseen kaupunkialueiden tavoin eikä Poliisilla ole keskittyneiden resurssien vuoksi riittävää tuntemusta koko toimialueesta.

JULKISEN KESKUSTELUN ILMIÖITÄ YHDISTÄÄ ENNALTA-ARVAAMATTOMUUS

Julkisen keskustelun on 2010-luvulla luonteeltaan erittäin muutosaltista. Suuret sosiaalisen median kampanjat saattavat lähteä liikkeelle yhdestä tilapäivityksestä. Tavalliset ihmiset voivat olla suorassa yhteydessä yhteiskunnan ylätasolle poliitikoihin ja johtajiin, mikä on uudenlainen mahdollisuus. Toisaalta julkiseen keskusteluun on pesiytynyt lieveilmiöitä, jotka vieraannuttavat ihmisiä verkkoym- päristön keskustelusta.

Meemeillä tehostetaan julkisen keskustelun sisältöä

Meemi käsitteenä syntyi 1970-luvulla geenin rinnalle kuvaamaan kulttuurisen perimän siirtymistä ihmisyhteisössä. 2010-luvulla sillä kuvataan arkikielessä pääsääntöisesti audiovisuaalista tai teks- tuaalista huumoris sisältöä, jota levitetään verkkoympäristössä. Vaikka meemien ensisijainen tarkoitus on olla huumoria, niillä on julkisen keskustelun kannalta keskeinen lisämerkitys: niillä välitetään uutisia ja tunnetiloja todellisista tapahtumista. Tyypillinen meemi on esimerkiksi populaarikulttu- rista otettu kuva, jolla kuvataan lähettäjän tunnetilaa tai reaktiota suhteessa käsiteltävään ilmiöön. Kuvaan saatetaan liittää puhekuplamaisesti todellinen tai fiktiivinen sitaatti. Kuvista voidaan raken- taa pidempiä sarjakuvia ilmentämään monipuolisempia tilanteita. Meemin ei tarvitse olla kuva, vaan se voi olla myös ääni- tai videoleike. Populaarikulttuurin ohella uutiskuvat tarjoavat raaka-aineita meemeiksi, erityisesti ajankohtaisista aiheista. Käytännössä mikä tahansa verkkoympäristön sisältö voi olla meemi, myös nokkelaksi koettu fraasi tai sana.

Koska meemit ovat kontekstisidonnaisia, niillä on mahdollista seurata julkisen keskustelun tren- dejä. Eräs merkittävä meemien lähde ovat julkiset ja tunteita herättävät tapahtumat, joista leviävä kuvamateriaali toimii meemien pohjana. Tapahtumista itsestään voidaan johtaa meemejä, mutta meemit ovat myös tapahtumien kommentoinnin keino. Tällöin ne eivät välttämättä ole johdettu itse ilmiöstä, vaan muista aiheista sovelletaan soveltuvia meemejä kyseiseen ilmiöön. Meemit voivat olla todellisten tapahtumien sijaan sidottuja toisiin meemeihin, joten kontekstin ymmärtäminen vaatii usein aktiivista meemien seuranta. Äärimmäisessä tapauksessa alkuperäinen konteksti häivytetään täysin ja johdetuista meemeistä muodostuu uusi, itsenäinen konteksti, mikä hankaloittaa alkupe- räisen asiayhteyden tunnistamista. Meemien elinkaaret vaihtelevat muutamasta päivästä useisiin vuosiin, ja menestyneimmät meemit perustuvat usein niiden universaaliuteen tai laajasti muihin yhteyksiin hyödynnettävään pohjaan. Meemien hyödyntäminen julkisen keskustelun seurannassa vaatii siten vahvaa kontekstointitaitoa ja tällaisten kulttuurituotteiden aktiivista seuraamista.

Huumori- ja kommunikaatioarvostaan huolimatta meemit eivät ole julkisen keskustelun kannal- ta ongelmaton ilmiö. Meemeissä ilman lupaa käytetyt yksityishenkilöiden kuvat saattavat täyttää kunnianloukkauksen tai yksityiselämää loukkaavan tiedon tunnusmerkistön. Samoin ne voivat olla laittomien uhkausten tai vainoamisen väline. Ympäriöivän maailman tuottaessa yhä enemmän audiovisuaalista dataa kuka tahansa voi tahtomattaan päätyä meemien pohjaksi. Henkilöstä netis- sä leviävällä huumorimateriaalilla voi olla samanlaisia negatiivisia vaikutuksia henkilöiden elämään kuin millä tahansa maalittamisella. Huolta on herättänyt myös meemien hyödyntäminen informaatio-operaatioissa, koska huumorin keinoin on mahdollista ohittaa ihmisten normaali lähdekritiikki ja itsesuojelumekanismit (Hirvonen, 2019).

Trollit heikentävät verkkokeskustelun yleistä järjestystä ja turvallisuutta

Internetiin on käytännössä sen alkuaajoista lähtien kuulunut trolloaminen. Termi sai alkunsa ka-lastukseen viittaavasta englannin kielen verbistä *trolling*, joka kuvaa kohteen tarttumista syöttiin. Koska sana muistuttaa toista englannin kielen sanaa *troll*, eli peikko, on ilmiötä sittemmin kuvallis-tettu vastaavilla hahmoilla. Alkuperäiselle ilmaisulle uskollisempaa termiä *bait* käytetään toisinaan kuvaamaan ilmiselvää huijaus- tai provosointiyritystä. Ilmiönä trolloaminen on laaja-alainen: sille ei ole yksiselitteistä motiivia tai metodia, mutta yleisesti sen voidaan todeta tähtäävän maalittamisen tapaan keskustelun ohjailuun, häirintään ja estämiseen. Harmittomimmillaan trolloaminen on huumorin motivoimaa harhaanjohtamista, mutta vakavimmillaan se on hybridisodankäynnissä käytetty informaatiovaikuttamisen ase. Trolloaminen voi olla selkeää häiriköintiä, jolloin trollin vaikutus perustuu provosointiin ja keskustelua häiritsevän taustakohinan tuottamiseen, tai sitten täysin huomaamatonta väärän tai puutteellisen informaation syöttämistä keskusteluun. Trolloamista harjoitetaan poliittisesti ja yhteiskunnallisesti motivoituneena, mutta myös arvostuksen saamiseksi nettiyhteisöltä. Trolloaminen voi olla aloitteellista informaation levittämistä, toisen osapuolen informaation kumoamiseen tähtäävää tai tämän oman väärän tulkinnan vahvistamista. Trolloamisen mekaniikan täydellisen selittämisen sijaan on tärkeämpää muistuttaa internetin perussäännöstä, eli kaikkeen informaatioon tulee suhtautua erityisellä kriittisyydellä ja kiihottomuudella. Kriitikittömyys ja kiihtyminen yleensä vain provosoivat trollia lisää, ja reagoimattomuus vie trollilta aloitteen. Tällöin trolli usein lopettaa toimintansa, mutta myös saattaa vaihtaa taktiikkaa tai ilmestyä keskusteluun eri tilillä. (Valaskivi et al, 2019)

Trollin tunnistaminen voi olla vaikeaa, ja ylenpalttisilla trollisyyöksillä voi niilläkin häiritä keskustelua. Trollisyytös voi vieraannuttaa asiallisia keskustelijoita, jos päteväkin informaatio ohitetaan trolloamisena tai disinformaationa. Koska trollin määritelmä on laventunut käsittämään melkein mikä tahansa häiritseväksi koettu käytös sosiaalisessa mediassa, termiä käytetään herkästi vain vastapuolen kyseenalaistamiseen ottamatta kantaa itse sisältöön.

Valepoliisitilit ovat esimerkki onnistuneesta, julkiseen keskusteluun vaikuttaneesta trollista. Uskottavasti Poliisin omaa graafista ilmettä sosiaalisessa mediassa imitoi siteeratuksi virkamiesten ja poliitikkojen toimesta, ja tilin todellisen luonteen käytyä ilmi se alkoi saada uusia ilmenemismuotoja. Toiminta lakkasi imitoimasta poliisia ja siirtyi lehtien yleisönosastoille jäljittelemään satiirisesti muita yhteiskunnallisia agendoja. Trolli kehitti myös peitettään: mielipidepalstoille kirjoitetut tekstit vaikuttivat pinnallisesti vilpittömiltä huolestuneen kansalaisen puheenvuoroilta, mutta tarkemmin luettuna tekstien sisältö muuttui varsin kyseenalaiseksi. Tekstien allekirjoitukset olivat ensin pilkkasanoista muunnettuja, kaksoismerkityksellisiä ihmisten nimiä, ja kun nimet opittiin yhdistämään kyseiseen trolliin, muuttuivat ne anagrammeiksi tai sanamuunnoksiksi. Myös itse tekstiin oli piilotettu trolliin yhdistettyjen sometilien nimiä, esimerkiksi tekstin kappaleiden ensimmäisistä kirjaimista sai yhdistettyä tunnetun nimimerkin. Trollin toimintaperiaate oli siis läpäistä julkisen keskustelun pinnallinen ennakkotarkastus, mutta olla riittävän ilmiselvä paljastuakseen vitsiksi saatuaan riittävä painoarvo keskustelussa. Motiivina toimijalle lienee ollut julkisen keskustelun tapojen, asiasisällön, sisältökriitikittömyyden ja mielipidehegemonian kyseenalaistaminen parodian keinoin.

Toisenlainen esimerkki onnistuneesta, julkiseen keskusteluun vaikuttaneesta trollista ei liity niinkään käyttäjiin, vaan julkisen keskustelun tapoihin ja sisällön kaappaamiseen tiettyjä tarkoituksia varten. Muutaman viime vuoden aikana sormilla osoitettu OK-symboli onnistuttiin liittämään osaksi äärioikeistolaista symboliikkaa: humoristisesti alkanut symbolin uudelleentulkintakampanja saatiin syötettyä mediaan, mistä tulkinta lähti elämään omaa elämäänsä. Vaikka jo varhaisessa vaiheessa

oli selvää symbolin uudelleentulkinnan taustalla olevan tietoinen, yhdeltä foorumilta lähtöisin oleva mediaoperaatio, symboli omaksuttiin siitä huolimatta yleisesti osaksi äärioikeistodiskursssia. Osalle kampanjan onnistuminen edustaa median lähdekritiikkittömyyttä, puolueellisuutta ja yleistä epäluottavuutta, mutta kampanjan onnistuttua niin hyvin symboli on jo leimautunut vahvasti ja sitä käytetään nimenomaan väitettyyn tarkoitukseensa. Uudelleenmäärittely ei rajoitu vain tähän symboliin, vaan vastaavia kampanjoita on käynnissä useita (Ellis, 2017). Niiden onnistumismahdollisuudet ovat todennäköisesti matalat liiallisen samankaltaisuuden vuoksi ja mediakuluttajatietoisuuden kasvaessa, mutta on todennäköistä, että uusia vastaavia trolleja kehitellään jatkuvasti.

Trolleja ilmenee jatkuvasti uudenlaisia, mitä moninaisimmilla tilannesidonnaisilla motiiveilla ja keinoilla varustettuina. Edellä kuvatut trolliopeeraatiot osoittavat miten tärkeää on ylläpitää vahvaa lähdekritiikkikykyä digitaalisen median aikakaudella, jossa sisältöä voidaan tuottaa estoitta ja kertomuksia pakottaa useita eri viestintäkanavia pitkin. Vaikka yleisesti voidaan väittää verkkoympäristön joukkovoiman kykenevän tehokkaampaan tiedon prosessointikykyyn, taidokas informaatio-operaatio voi jäädessään paljastumatta saada samasta joukkovoimasta vain lisää vaikutusala ja tehoa. Ennen kuin mainittujen trollien luonne alkoi paljastua, verkkoympäristö toimi vain viestin voimistajana operaation paljastamisen sijaan. Ammattimedialla on lisäksi erityisvastuu sisällön oikeellisuudesta, mikä lisää paljastumisen kiusallisuutta. Trollien toiminta voi tapauksesta riippuen muuttua pelkätään ärsyttävästä jopa rikolliseksi, jos nämä alkavat järjestelmällisesti vainoamaan, solvaamaan ja uhkaamaan muita keskustelijoita.

Sosiaaliseen mediaan ei luoteta

Viimeaikaisten yksityisyydensuojasta, vihapuheesta, disinformaatiosta ja boteista aiheutuneiden kohujen seurauksena ihmisten luottamus sosiaaliseen mediaan on romahtanut. Merkittävä osa, usein jopa enemmistö ilmoittaa, ettei enää luota sosiaalisen median palveluntarjoajiin, ja epäluottamus ulottuu palvelua käyttäviin yrityksiin sekä organisaatioihin. Valtaosa pelkää, että disinformaatiota tullaan käyttämään heitä vastaan. Tulevaisuudessa palveluntarjoajilta odotetaan selkeämpää ja eettisempää ohjeistusta palvelun käyttäjien datan hyödyntämiseen sekä hyödyntämisen rajoituksiin. Samoin palveluissa toimivilta yrityksiltä ja organisaatioilta odotetaan sisältöä, jonka todenperäisyydestä, tarkoituksesta ja toteuttajasta on saatavilla enemmän tietoa. Yksityishenkilöt odottavat siis palveluntarjoajilta sekä organisaatioilta enemmän läpinäkyvyyttä, ja valtiolta enemmän säätelyä. Luottamuksellisimmaksi vuorovaikutuksen muodoksi koetaan suora keskusteluyhteys käyttäjän ja organisaation välillä, ei organisaation tavoitteiden edistäminen yksipuolisen sisällönjakamisen kautta (Edelman Trust Barometer, 2018 JA 2019; Yhteisöllistyyvä media, 2018). Suorat yksityisviestit Poliisin virallisille sosiaalisen median tileille saattavat tuottaa sellaista turvallisuustarvetietoa, jota ei Poliisin normaalissa toiminnassa ilmenisi. Yksityisviestit eivät kuitenkaan korvaa varsinaista hätänumeroa 112.

Sosiaalisen median uutisisältö ja vaihtoehtoiset lähteet vaikuttavat suoraan ihmisten turvallisuuden tunteeseen. Esimerkiksi pääasiallisesti sosiaalisesta mediasta tietonsa hankkivat pelkäävät muita enemmän joutuvansa katuväkivallan uhriksi. (TUOVI)

Sosiaalisessa mediassa ilmenevät kohut ja kiistat eivät välttämättä heijastele todellista julkista mieliä pidettä. Sosiaalisessa mediassa kohuihin liittyy usein muutamia, sitoutuneempia aktiivikeskustelijoita, joiden viestimäärä ja intensiteetti saa keskustelun näyttämään kiivaalta ja runsaalta. Todellisuudessa ilmiö ei välttämättä herätä laajaa kiinnostusta tai huomiota, ja aktiivikeskustelijoiden motiivit ovat henkilökohtaisempia yleisen yhteiskunnallisen merkityksen sijaan. Kun julkisessa keskustelussa

kuohuu, on oleellista tunnistaa onko kyseessä aidosti ja laajasti väestöä koskettava teema, vai niinkutsuttu ”myrsky lasissa”.

Maalittaminen saa aggressiivisempia muotoja

Keskustelun polarisaatio, ihmisten näkyvyys tietoverkossa ja datan nopea liike ovat tuoneet julkiseen keskusteluun voimakeinoksi maalittamisen. Maalittamisella tarkoitetaan joukkovoiman ohjaamista tiettyä kohdetta vastaan, pyrkimyksenä saada kohde muuttamaan mielipidettään tai hiljenemään kokonaan. Maalittaminen tulee erottaa perustellusta ja asiallisesta agendajohtoisesta kampanjoinnista, sillä maalittamisen tähtää agendan sijaan ihmiseen tai joukkoon henkilökohtaisesti. Se on siis nettikiusaamista kaikkein vakavimmassa ja järjestäytyneimmässä muodossaan. Nuorison tapauksessa maalittaminen ja järjestelmällinen kiusaaminen voi liittyä tuttavapiirin sosiaaliseen dynamiikkaan, mutta yhteiskunnallisten vaikuttajien ja viranomaisten tapauksessa kyse on toiminnan ohjailusta voimakeinoin. Maalittamiseen kuuluu osoite- ja käyttäjätunnustietojen levittäminen, aggressiivinen ja uhkaileva massaviestittäminen tai pahimmillaan tosielämässä tapahtuva väkivalta. Toimintaa kohdistetaan esimerkiksi virkamiehiin, toimittajiin, tutkijoihin kuin yksityishenkilöihin, ja siitä on muodostunut kasvava ongelma julkiselle keskustelulle. Maalittamista vastaavasti harjoittavat valtiolliset sekä yhteiskunnalliset toimijat, kaupalliset toimijat ja yksityishenkilöt. Polarisoituvassa keskusteluilmapiiirissä maalittaminen kohdistuu yhden tahon toimesta vastapuolen agendaa myötäileviksi tulkittuihin ihmisiin, tai virkahenkilöstön tapauksessa väärä päätöksiä tekeviksi katsottuihin virkamiehistön edustajiin. (PoHa:n tiedote, 2019; Kallio, 2017; Every-Palmer et al, 2015; Bradshaw & Howard, 2017).

Maalittamisella on usein vakavia seurauksia kohteelleen. Maalituskampanjat ovat henkisesti erittäin kuormittavia, aggressiivisen reaktion pelossa normaalin elämän estäviä ja äärimmäisissä muodoissaan väkivaltaisia. Valtavassa sosiaalisessa paineessa kohde saattaa menettää maineensa tai jopa tulonlähteensä. Virantoimituksessa olevia tavallisia poliiseja saatetaan ottaa lakisääteistä tehtävää toteuttaessaan ihmisjoukon vihan kohteeksi, mikä on suhteeton voimakeino yksittäisen virkahenkilön asemaan nähden. Maalitus ei välttämättä kohdistu virantoimituksessa olevaan henkilöön, vaan tätä aletaan vainota yksityiselämänkin puolella. Julkisesta virastaan huolimatta virkahenkilöiden oikeus yksityiselämään on turvattu.

Anonymiteetti turvaa sananvapautta ja mahdollistaa häiriköinnin

Anonymiteetilla ja sosiaalisella etäisyydellä on osoitettu olevan yhteys kohonneeseen aggressioon, mikä saattaa selittää miksi verkkoympäristössä julkiseen keskusteluun pyritään vaikuttamaan herkemmin voimakeinoilla kuin kannustamisella ja palkitsemisella. Anonyymissa ympäristössä eivät päde normaalit sosiaalisen vuorovaikutuksen normit, koska anonymiteetti toimii eräänlaisena palomuurina sosiaaliselle palautteelle: omalla käytöksellä ei ole seurauksia, koska anonyymista yhteisöstä voi irrottautua millä hetkellä tahansa eikä oma, todellinen persoona ole missään vaiheessa ollut kytköksissä ympäristöön. Kohonnut aggressio on johtanut julkisen keskustelun dynamiikassa polarisaatioon, maalittamiseen, erimuotoiseen trollaukseen ja muuhun sosiaalisen joukkovoiman väärinkäyttöön. Toisaalta anonymiteetti mahdollistaa erilaisten käytösmallien turvallisen testaamisen ja sosiaalisen vapauden, kun käytösmalleista saatu palaute ei kytkeydy todelliseen persoonaan.

Samalla sillä voidaan nähdä olevan puhdistava vaikutus, kun piiloteltuja ajatuksia on mahdollista esittää. Asiayhteydestä riippuen se voi olla positiivinen tai negatiivinen asia: oman elämäntilanteen haasteisiin voi hakea turvallisemmin vertaistukea, mutta samalla sitä käytetään esimerkiksi väkivaltafantasioiden esittämiseen. (Ybarra & Zimmerman, 2014) Sosiaalinen etäisyys on raaistanut julkisen keskustelun ympäristöä, lisännyt sosiaalista pahoinvointia ja todennäköisesti vieraannuttanut osan ihmisistä.

Mitä autoritaarisemmasta maasta on kyse, sitä suurempi on anonyymien internetin merkitys kansalaisdemokratialle. Oppositiota aktiivisesti vainoavissa maissa anonyymi vuorovaikutus on harvoja vastarinnan ja tiedonvälityksen keinoja. Pohjoismaisena demokratiana Suomessa vastaavaa vainoamista ei tapahdu valtion toimesta, mutta poleemisista asioista ei silti aina haluta keskustella omalla nimellä sosiaalisen vastareaktion pelossa. Vastareaktio voi olla mitä tahansa julkisen paheksunnan, häiriköivän käyttäytymisen, ansioiden sekä statuksen menetyksen ja suoran väkivallalla uhkaamisen väliltä. Vaikka Suomessa on viime vuosina puhuttu paljon aggressiivisen ja väkivaltaisen sisällön rangaistusvastuusta, ei yleisen internet-anonymiteetin rajaamisen taakse ole siltikään asettunut kuin korkeintaan muutama taho: teknisesti se tuskin on edes mahdollista. Anonyymia häiriköintiä on keskitytty torjumaan keskeisimmillä media-alustoilla ensisijaisesti haitallisen sisällön ilmiantojen ja käyttäjätilien estämisen kautta. Anonyymeissa palveluissa, joissa ei rekisteröintipakkoa omalla nimellä ole, lieveilmiöt näyttävät olevan kiinteä osa palveluiden dynamiikkaa.

Valetilit ovat keino turvata perusmuotoinen anonymiteetti, kun sovellus vaatii rekisteröitymisen. Valetili voi olla legitiimi keino minimoida oma digitaalinen jälki, tai tarkoitushakuinen harhautusyritys. Mitään yksiselitteistä indikaattoria valetilin tunnistamiselle ei ole, varsinkin kun tavallisetkin käyttäjät ovat alkaneet tietoturvan nimissä muokkaamaan profiliensa sisältöä, mutta tiettyjä tarkoituspäitä varten luodun valeprofiilin voi tunnistaa muutamista tekijöistä: epäilyttävä nimi ja profiilikuva, puutteellinen kontaktiverkosto tai linkittyminen samankaltaisiin epäilyttäviin tileihin, verkkokäyttäjätymisen keskittyminen vain tiettyihin aiheisiin ja muut poikkeavat piirteet. Kuvailun kaltainen tili voi olla myös täysin tavallisen käyttäjän luoma esimerkiksi sosiaalisen median palvelussa toimivan harrastusyhteisön seuraamiseen. Vale- ja rinnakkaistilejä voi käyttää esimerkiksi disinformaation levittämiseen, kun agendalle ilmestyy näennäisesti lisää tukijoita. Digitalisoituvassa rikollisuudessa Poliisin näkökulmasta anonymiteetti hidastaa rikostutkintaa, vaatii erikoisosaamista sekä tarkoitukseen soveltuvia erikoisvälineitä.

Massapalautteella vaikutetaan yrityksiin ja internet-äänestyksiin

Rajoittamattomassa keskusteluympäristössä voi organisoida joukkovoimaa, joka ei suoraan kohdistu tiettyihin henkilöihin tai ryhmiin, vaan pyrkii vaikuttamaan esimerkiksi internet-äänestysten tuloksiin. Internet-äänestysten manipuloinnista on useita esimerkkejä, joista monet ovat toisaalta ”harmittomia” piloja, ja toiset taas pyrkivät suoraan vaikuttamaan julkisen mielipiteen muodostamiseen. Eräällä keskustelufoorumilla organisoitu joukkovoima esimerkiksi onnistui huumorimielessä vaikuttamaan sketsiohjelman yleisöäänestykseen, ja äänestys jouduttiin seuraavissa lähetyksissä muuttamaan maksulliseksi äänestysmanipuloinnin hillitsemiseksi. Poleemiset yhteiskunnalliset aiheet saavat myös usein aikaan sen, että uutisten yhteyteen liitetyt äänestykset saavat normaalia enemmän ääniä, ja taustalla saattaa piillä tietoinen organisoituminen yhden äänestysvaihtoehdon taakse. Verkkokyselyiden manipulointi saattaa vuorostaan vääristää kyselytutkimuksia ja niistä tehtäviä johtopäätöksiä. Internet-äänestysten tapauksessa on jälleen hyvä muistaa lähdekritiikin tarve

sekä palveluntarjoajien järjestää äänestykset niin, että esimerkiksi useita ääniä on vaikeampi antaa yhden henkilön toimesta. Mitä rajoittamattomampi äänestys on, sitä suurempi on tulosten vinoutumisen riski. Toisaalta äänestyskynnyksen nosto muuttaa tuloksia eniten vaikuttamiseen sitoutuneiden tahtomaan suuntaan. Suomessa ei vielä hyödynnetä sähköistä äänestämistä keskeisissä demokraattisissa prosesseissa, kuten eduskuntavaaleissa, mutta äänestysmanipuloinnin uhkapotentiaali vaikuttaa merkittävästi sähköisen äänestyksen tulevaan hyödyntämiseen kaikissa kansalaismielipidettä tiedustelemissa kysymyksissä.

Sama ilmiö on nähtävissä esimerkiksi tuote- tai palveluarvostelujen yhteydessä: mahdollisissa kiistatilanteissa yrityksen ja asiakkaan välillä tapaukseen suoraan liittymättömät ihmiset saattavat osoittaa asiakkaalle tukeaan antamalla massoittain negatiivisia arvosteluja yrityksestä erilaisille arvostelusivuille, tarkoituksena aiheuttaa maine- ja siten taloudellista tappiota yritykselle. Nettiliiketoimintayrityksillä huijarit taas saattavat antaa valetilien kautta positiivisia arvosteluja tuotteilleen, tarkoituksena kanavoida tuotteilleen lisää näkyvyyttä ja kasvattaa tulojaan. Massapalautteen antamisessa saatetaan hyödyntää botteja, ja myyjät voivat yrittää vaikuttaa palautteiden sisältöön ilmaisten tuotteiden tai muiden etujen avulla (Kraus, 2019).

On huomionarvoista todeta, että tietoverkkojen kehittymisen myötä ”Crime as a service” -ilmiö saattaa vaikuttaa keskustelu-ympäristöönkin. Rikollisia ammatinharjoittajia saatetaan hyödyntää esimerkiksi kilpailevien yritysten mustamaalaamiseen, henkilöiden maalittamiseen tai tietomurtojen kautta keskustelun ohjailuun sekä keskustelijoiden kiristämiseen.

Sosiaalisen median palveluntarjoajiin, teleoperaattoreihin ja uutistoimituksiin kohdistuva verkkoriikollisuus muodostaa selkeän uhan julkisen keskustelun toteutumiselle, jos tiedonvälitys tai yhteyden saanti hidastuu tai estyy. Yrityksiltä tai organisaatioilta tietovuotojen ja -murtojen avulla saatua käyttäjätietoa voidaan käyttää ihmisiä vastaan esimerkiksi kohdentamalla toimintaa tiettyihin ryhmiin, kiristämällä, maalittamalla tai väärentämällä tunnistautumistietoja. Toiminnan motiivina voi olla pelkkä yksilökohtainen kauna tai laajempi hybriditoiminta.

Sosiaalisessa mediassa hyödynnetään yhä enemmän tilapäissisältöä ja yksityisryhmiä

Tarinat, eli stories, ovat sosiaalisen median useissa eri palveluissa yleistynyt sisältömuoto, joka perustuu tilapäisyyteen. Käyttäjä voi lisätä tililleen esimerkiksi kuvan tai videon, joka näkyy palvelussa enintään vuorokauden tai on rajoitettu katselukerroiltaan, ja poistuu sitten muiden käyttäjien nähtäviltä. Tarinat otettiin laajasti käyttöön alun perin Snapchatissa, ja palvelun suosion myötä ominaisuus omaksuttiin myös esimerkiksi Instagramiin, Facebookiin ja Youtubeen. Ominaisuuden suosio on ollut niin suurta, että Facebookin edustaja uskoo tarinaominaisuuden ohittavan suosiossa palveluiden tavallisen sisältösyötteen jo vuonna 2020: valtaosa sosiaalisen median sisällöstä syntyi silloin tilapäiseksi. Samalla se tarkoittaa siirtymistä visuaalisempaan sosiaaliseen mediaan, mikä muuttaa julkisen keskustelun dynamiikkaa oleellisesti. (Constine, 2018; Chen, 2018)

Tilapäissisältö merkitsee julkisen keskustelun ymmärtämisen vaikeutumista ilman soveltuvien osallistumismallien kehittämistä ja hyödyntämistä. Hetken näkyvillä pysyvä sisältö edellyttäisi laaja-alaista ja välitöntä mediaseurantaa, mistä muodostuisi valtava haaste datan paljouden vuoksi. Tarinasisältö on lisäksi ensisijaisesti kuvia tai videoita, mikä vaatii huomattavasti edistyneempiä analytiikkasovelluksia. Rikostapauksissa tilapäissisältö hidastaa tutkintaa, kun aineisto on määritelty

katoamaan automaattisesti. Sisältöä jaetaan myös entistä harkitummalle yleisölle yksityisryhmien ja tarkoitusta varten kehitettyjen sovellusten kautta. Sosiaalinen media on tulevaisuudessa todennäköisesti nykyistä piilotetumpaa, kun ihmiset eivät halua altistaa itseään koko verkkoympäristölle. Tapausesimerkinä viimeaikaiset kohut lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä yksityisviestittelyn avulla korostavat tarvetta Poliisin paljastavalle toiminnalle, jos sosiaalinen media alkaa sulkeutua entistä enemmän. Lievemmissä tapauksissa nuorison yksityisryhmissä, esimerkiksi Whatsappissa tapahtuva kannustaminen laittomuuksiin aiheuttaa turvallisuushaasteen, joita on mahdollista ennaltaehkäistä yhteistyössä nuorisotyöntekijöiden ja paikallisten koulujen kanssa.

JULKISTA KESKUSTELUA YMMÄRTÄMÄLLÄ VOIDAAN ENNAKOIDA REAALIMAAILMAN TAPAHTUMIA

Heikko signaali on yksittäinen tapahtuma, ilmiö tai toisiinsa liittyen liittyvien erillisten ilmiöiden tai tapahtumien joukko, joka ei välttämättä tapahtuessaan vaikuta tärkeältä, mutta jolla voi olla tulevaisuudessa tärkeä tai jopa ratkaiseva merkitys. Heikko signaali voi olla ensimmäinen ilmaus muutoksesta tai tekijä, joka muuttaa tapahtumien kulkua ratkaisevasti erilaiseen suuntaan. Sen yhteyttä tulevaan tilanteeseen ei useinkaan voida perustella tilastollisesti uskottavalla jatkuvuudella tai historiallisella aikasarjalla. (Dufva, 2019)

Heikkojen signaalien tunnistamisella on merkitystä Poliisin strategiselle, mutta myös operatiiviselle toiminnalle. Julkisessa keskustelussa esiintyviä asenteita ja mielipiteitä ymmärtämällä on mahdollista ennakoita reaali maailman tapahtumia ja siten ylläpitää turvallisuutta. Sosiaalisen median paikkatietojen yhdistäminen nouseviin aihetunnisteisiin ja sisällön semantiikka-analyysiin voi auttaa ennakoimaan spontaania levottomuutta esimerkiksi yleisötapahtumien yhteydessä, tai lyhentämään hälytysten vasteaikaa. Jos tietyltä maantieteelliseltä alueelta alkaa tulla samoilla aihetunnisteilla viestejä, joiden sävy on negatiivinen tai jopa aggressiivinen, saattaa kyseessä olla alkavan levottomuuden ja liikehännän indikaattori. Ajoissa havaittuna ja oikein tulkittuna ilmiöön on mahdollista puuttua kohdentamalla alueelle enemmän partioita. Analyysi vuoden 2011 Lontoon mellakoista osoitti, että sosiaalisen median aineistolla on mahdollista ennakoita todellisen maailman tapahtumia: vihjeitä mellakoiden syntypaikoista oli olemassa Twitterissä jo ennen itse mellakan syntyä (Charitodinis et al, 2015). Vuoden 2019 kesällä Facebookissa alkoi levitä tapahtumakutsu, jossa osallistujia kannustettiin ryntäämään Yhdysvaltojen Area 51:nä tunnettuun sotilastukikohtaan. Yhdysvaltojen asevoimat joutuivat aktiivisesti seuraamaan tapahtuman kehittymistä ja ehkäisemään osallistujia tulemasta alueelle: seurauksena joukkoryntäys jäikin tapahtumatta. Eräässä Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyössä kuitenkin todetaan, että sosiaalisen median operatiivista lisähyötyä on mahdollista saavuttaa, jos media otetaan käyttöön vasta tilanteen ollessa akuutti: sen sijaan julkiseen keskusteluun tulee osallistua pitkäjänteisesti ja luotava vankka pohja eri alustojen hyödyntämiselle, jotta julkisen keskustelun ilmiöiden tunnistamisesta saadaan lisähyötyä turvallisuuden ylläpidolle (Ovaska, 2017).

Vaikeammin ennakoitavia turvallisuusuhkia ovat sosiaalisessa mediassa leviävät spontaanit haasteet ja kisailut. Flash mob -tyyliset yllättävät joukkotilanteet ja yksittäisten ihmisten toteuttamat tempaukset saattavat aiheuttaa akuutin ja paikallisen turvallisuushaasteen, johon on mahdollista varautua. Esimerkiksi Knockout game ja Happy slapping -nimisissä tempauksissa on ollut tarkoituksena valita satunnainen uhri kadulta, joka on pyritty tyrmäämään yhdellä lyönnillä tai lievimmilläänkin läimäisemään kasvoihin. Haasteiden seurauksena ihmisiä on loukkaantunut vakavasti, ja eräässä tapauk-

sessä uhri pahoinpideltiin hengiltä. Vaikka yksittäisiä väkivallantekoja on vaikea ennakoida, ilmiön tunnistaminen, tiedottaminen ja läsnäolon lisääminen ehkäisevät mahdollisia hyökkäyksiä. Julkisen keskustelun ilmiöiden tunnistaminen on siis suoraan kytköksissä Poliisin operatiivisen toiminnan kehittämiseen.

Kuva 5. Tunnistamalla toimintaympäristön muutokset julkisesta keskustelusta niihin on mahdollista varautua. Nopean tiedonvälityksen aikakaudella tieto toimintaympäristön muutoksista on helpommin saatavilla, kunhan sitä osataan etsiä ajoissa. Kuvassa puhekuplat edustavat julkisessa keskustelussa esiintyviä erilaisia teemoja. Huutomerkillä ja punaisella ympyrällä merkitty puhekupla tarkoittaa turvallisuustilanteen muutoksen kannalta oleellista aihetta, kuten uhkausta.

Tekoälyn täyttä potentiaalia ei ole vielä nähty tai riskejä tiedostettu

Tekoälyn sovellusalat kertovat jo julkisen keskustelun tulevasta muutoksesta. Esimerkiksi Deepfake-videot, jotka perustuvat tekoälyn ja koneoppimisen hyödyntämiseen ovat jo niin kehittyneitä, että niillä on mahdollista tuottaa todellisentuntuisia videoväärennöksiä todellisista henkilöistä. Deepfake-videoissa voidaan halutut kasvot liittää alkuperäisestä lähteestä eri kontekstiin ja luoda näin trolleja, informaatio-operaatioita ja toteuttaa identiteettirikoksia (Korpela, 2019). Kasvojen liittämisen on vain yksi mahdollinen sovellusala, ja tekniikan kehittyessä sekä yleistyessä kuka tahansa voi tekaista käytännössä millaista tahansa visuaalista sisältöä tarkoituksiinsa. Vaikuttajia voidaan käyttää halutun yhteiskunnallisen sanoman tai agendan edistämiseen petollisin keinoin, ja yksittäisiä ihmisiä voidaan häpäistä sekä maalittaa. Lokakampanjat ja disinformaation levitys tulevat helpottumaan

tekoälyn kehittymisen myötä, kun erilaiset helppokäyttöisiksi muokatut sovellukset yleistyvät: edellä mainittujen deepfake-videoiden luomiseen riittää älypuhelinsovellus, vaikka vakuuttava jälki vaatii vielä erityisosaamista.

Keskustelutaitoiset chatbotit voidaan myös päästää riehumaan vapaasti keskusteluympäristöön tai kohdistaa päämäärätietoisesti jonkin tavoitteen saavuttamiseksi. Tavoitteet voivat olla mitä tahansa poliittisen paineen lisäämistä tai normaalin päätöksentekoprosessin rampauttamista. Microsoft julkaisi vuonna 2016 Tay-nimisen keskustelubotin, jonka tarkoitus oli toimia sosiaalisessa mediassa ja oppia keskustelemaan vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Bottia varten organisoitiin nopeasti kampanja, jonka tarkoituksena oli opettaa Tay tuottamaan loukkaavaa ja provosoivaa sisältöä. Alle vuorokauden kuluttua julkaisusta botti jäädettiin sen käytyä liian aggressiiviseksi sisällöltään (Hunt, 2016). Motiivit Tayn julkaisun taustalla olivat vilpittömät, mutta verkkoympäristön joukkovoima käänsi sen tekoälyn alkuperäistä tarkoitusta vastaan.

Tekoälysovellukset julkisen keskustelun osalta tulkitaan herkästi uhaksi, mutta sillä on lukuisia hyödyllisiäkin sovellusaloja. Tekoäly saattaa auttaa tulevaisuudessa informaatio-operaatioiden ja haitallisen mielipidevaikuttamisen tunnistamisessa, kun vihamieliset tilit sekä sisältö pystytään tunnistamaan ja niiden toiminta yhdistämään toisiinsa (Paez, 2018). Tekoäly antaa ihmisille työkaluja tiedon kriittiseen arviointiin ja jalostamiseen. Viestinnällisesti tekoäly voi palvella organisaatioiden tukipalveluissa, jolloin ihmisillä on suora pääsy organisaation omaan tietoon ilman välikäsiä, millä vältetään ”rikkinäisen puhelimen” efekti. Tekoälyn avulla voidaan samanaikaisesti palvella useita tarpeita sen sijaan, että ihmiset reagoisivat palvelupyyntöihin yksitellen. Se tehostaa organisaatioiden resurssien käyttöä ja laadullistaa siten palveluita. Poliisin ollessa yhteiskunnallinen turvallisuus-toimija tekoälyn hyödyntäminen asiakaspalvelussa myötävaikuttaa julkisen keskustelun laatuun, kun virasto pystyisi viestimään tehokkaasti eikä antamaan tilaa disinformaation leviämislle.

Tekoälyn kehityksen myötä ihmisten on mahdollista luoda itsestään digitaalisia kopioita tai avatare-ja, joille voidaan ulkoistaa esimerkiksi tiettyjä hallinnollisia tai sosiaalisia perustehtäviä (Dufva 2019). Kyse olisi kenties eräänlaisista jalostetuista chatboteista, jotka kasvottomuuden sijaan edustaisivat luojaansa verkkoympäristössä. Elon Muskin johtama Neuralink-yritys on alkanut jo kaventaa ihmisten ja koneiden välistä kuilua yrittäessään luoda linkin, jolla ihminen voisi kytkeytyä suoraan digitaalisiin laitteisiin ja verkkoon. Tekoäly on tässäkin projektissa keskeisessä roolissa.

Tietoverkon ulkopuolelle jättäytyään taloudellisista ja aatteellisista syistä

Käytettävissä olevien lukujen valossa internetin ja älylaitteiden käyttöaste näyttää nousevan lähitulevaisuudessa käytännöllisesti katsoen lähes sataan prosenttiin, mutta sitoutuminen dataverkossa käytävään julkiseen keskusteluun ei mahdollisesti kasva samassa suhteessa. Viime vuosien erilaiset tietoturva-, informaatiovaikutus- ja nettihäirintäkohut ovat luoneet epäluottamuksen ilmapiirin verkkoympäristössä tapahtuvaan keskusteluun ja erityisesti sosiaaliseen mediaan. Käyttäjien siirtyminen yksityisiin ryhmiin ja suppeampiin kontaktiverkostoihin on ollut jo useamman vuoden ajan trendi, mikä näyttää kiihtyvän pikaviestipalveluiden ja tilapäissisällön myötä. Trendistä kertoo sellaisen palveluiden kuin Whatsappin ja Snapchatin yleistymisen sekä Facebookin kaltaisten palveluiden sisällön rajoittaminen tai tilin kokonaan poistaminen. Analyysia varten haastateltujen nuorisosaiantuntijoiden mukaan pieni osa nuorista valitsee tietoisesti jättäytyä sosiaalisen median ulkopuolelle erinäisistä ajankäytöllisistä ja aatteellisista syistä. Tietoverkosta irrottautuminen voidaan nähdä myös

uudenlaisena ylellisyytenä, kun digitalisoitua maailma pyrkii hyödyntämään estoitta kaikkea ihmisen tuottamaa dataa (Dufva, 2019). Julkisen keskustelun kannalta tämä saattaa tarkoittaa tietyn väestönosan passivoitumista julkisen keskustelun suhteen, ja siirtymistä paikallisempaan yhteiskunnalliseen vuorovaikutukseen tai jopa kokonaan siitä sivuun jättäytymistä. On myös syytä kysyä, mikä velvollisuus ihmisillä on ylipäättään kuulua sosiaaliseen mediaan päästäkseen osaksi yhteiskunnallista keskustelua?

Toisaalta kaupalliset yritykset ovat jo reagoineet muutokseen ja alkaneet huomioida yksityisten ryhmien mahdollisuuksia markkinoinnissaan. Luomalla yksityisiä ryhmiä yritykset ovat voineet olla suoremassa yhteydessä asiakkaisiinsa ja luoda sitoutuneemman suhteen näiden kanssa. Yksityisyystrendin jatkuessa myös Poliisin pohdittavaksi tulee viranomais- ja asiaviestinnän luonteen muutos kohti suljetumpaa keskustelukenttää.

MITÄ POLIISISTA PUHUTAAN?

Luottamus Poliisiin ja organisaation kykyyn vastata yhteiskunnallisiin turvallisuustarpeisiin on viime vuosina pysynyt korkeana, mikä on samalla osa laajempaa trendiä: turvallisuusviranomaisiin luotetaan myös Puolustusvoimien sekä palo- ja pelastustoimen osalta. Muista yhteiskunnallisista toimituksista yhtä paljon luotetaan käytännössä vain Tasavallan Presidenttiin. Poliisiammattikorkeakoulun toteuttaman kahden edellisen Poliisibarometrin tulokset (2016 & 2018) ovat samansuuntaisia, vaikka välissä on ollut korkean profiilin tapauksia Poliisin virkahenkilöiden toimintaan liittyen. Vuoden 2018 barometrissä vastaajilta kysyttiin ensimmäistä kertaa Poliisin tekemistä virheistä, ja lähes joka viides ilmoitti havainneensa virheitä Poliisin toiminnassa. Tästä huolimatta luottamus Poliisiin ja Poliisin legitimiteetti on pysynyt korkeana, mikä osoittaa Poliisin toiminnan kestävän kriittistä tarkastelua. (Poliisibarometri, 2016 ja 2018; EVA Arvio, 2019)

Sosiaalisen median perusteella Poliisiin liittyvässä julkisessa keskustelussa korostuu viranomaisten päivittäinen työ. Esimerkiksi Twitterissä käyttäjät jakavat Poliisin viestejä ja tiedotteita akuuteista tilanteista tai käytännön ohjeita yleisötapahtumiin. Mahdollisten liikennehäiriöiden tapauksessa tiedotteet ruuhkautuvasta liikenteestä onnettomuuspaikalla ja näiden jakaminen eteenpäin auttavat ohjaamaan liikennettä vaihtoehtoisille reiteille tai varautumaan viivästyksiin. Vakavammissa turvallisuustilanteissa tiedotteiden leviäminen ohjaa sivullisia pois vaarallisilta alueilta, mikä vapauttaa Poliisin resursseja itse tilanteiden hallintaan. Vastaavien tiedotuskanavien kautta Poliisin vihjetietopyynnöt saavat lisää näkyvyyttä, mikä parhaimmista tapauksista johtaa haettujen henkilöiden tavoittamiseen ja tilanteiden selvittämiseen nopeammin. Tältä osin julkinen keskustelu ja erityisesti sosiaalinen media tukevat Poliisin operatiivista työtä.

Poliisista organisaationa ja sen yksittäisinä edustajina esitetään sosiaalisessa mediassa, keskustelupalstoilla ja uutisten kommenttikentissä usein varsin kärkeviä, jopa aggressiivisia kommentteja. Johtopäätöksen vetäminen luottamuskriisistä ei kuitenkaan ole perusteltua, sillä aineistossa esiintyy eräänlainen suhteettomuusvinouma: kärkevää sisältöä määrällisesti eniten esittävät vain muutamat tahot, joiden oma seuraaja- ja kontaktiverkosto koostuu suppeasti samanmielisistä. Vaikka näiden viestimäärät ovat suurempia kuin muiden, vastaavasti tavoitavuus on merkittävästi pienempi. Ilmiöillä ja kohuilla on taipumus elää sosiaalisessa mediassa omaa elämänsä irrallaan reaali maailmasta muutamien motivoituneempien keskustelijoiden ollessa eniten äänessä. Tämä selittää epäsuhdan sosiaalisen median sisällössä ja yleisessä luottamuksessa Poliisiin.

Poliisin oma läsnäolo mediassa perustuu haastatteluihin, tiedotustilaisuuksiin, poliisilaitosten sekä yksittäisten virkahenkilöiden sosiaalisen median tileihin sekä tiedotteisiin. Informaatioteknologian kehityksen myötä kiihtyvässä tiedonvälitysympäristössä Poliisin välitön läsnäolo on perusedellytys tehokkaalle ja sisällöllisesti laadukkaalle viestinnälle, tai viestintäpaine siirtyy Poliisin ulkopuolisille tahoille, joilla ei välttämättä ole oleellisia tai oikeita tietoja hallussa. Tehokas viestintä estää haitallisten huhujen tai tietoisin disinformaation levittämisen, mikä lisää turvallisuutta oikean tiedon tavoittaessa ihmiset ajoissa.

Keskusteluympäristöä ymmärtämällä ja siihen osallistumalla Poliisi säilyy ihmisten silmissä lähesyttävänä sekä luotettavana turvallisuustoimijana, ja on mukana takaamassa yleisen ja yhtäläisen kuulluksi tulemisen oikeutta.

LÄHDELUETTELO

Accenture. (2018). *Value of Data: 2018 and Beyond*. Haettu 8/2019 osoitteesta <https://www.accenture.com/us-en/topic-accenture-value-of-data>

BBC. (22.9.2012). *Facebook party invite sparks riot in Haren, Netherlands*. Haettu 8/2019 osoitteesta <https://www.bbc.com/news/world-europe-19684708>

Blom, Raimo & Melin, Harri. (2014). ISSP 2014: kansalaisosallistuminen II: Suomen aineisto. *International Social Survey Program*.

Bradshaw, Samantha & Howard, Philip N. (2017). *Troops, Trolls and Troublemakers: A Global Inventory of Organized Social Media Manipulation*. Oxford: Computational Propaganda Research Project.

Charitonidis, Christos et al. (2015). *Weak Signals as Predictors of Real-World Phenomena in Social Media*. Lancaster: Security Lancaster Research Centre.

Chen, Jenn. (18.1.2019). 7 Social Media Trends To Watch In 2019. *Sprout Social*. Haettu 6/2019 osoitteesta <https://sproutsocial.com/insights/social-media-trends/>

Constine, Josh. (2.5.2018). Stories Are About To Surpass Feed Sharing. Now What? *Techcrunch*. Haettu 8/2019 osoitteesta https://techcrunch.com/2018/05/02/stories-are-about-to-surpass-feed-sharing-now-what/?guccounter=1&guce_referrer_us=aHRocHM6Ly93d3cuZ29vZ2xlLmZpLw&guce_referrer_cs=CJjcUv5JK-5YynPbhBKZPA

DNA. (2017). *Digitaalisen elämäntavan tutkimus*.

Dufva, Mikko. (2019). *Heikot signaalit tulevaisuuden avartajina*. Vantaa: Erweko.

Ebrand Group Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut. (2019). *SoMe ja Nuoret 2019*. Haettu 6/2019 osoitteesta <https://www.ebrand.fi/somejanuoret2019/>

Edelman. (2018 JA 2019). *Trust Barometer Global Report*. Haettu 8/2019 osoitteesta https://www.edelman.com/research?f%5B0%5D=research_listing_tag%3ATrust%20Barometer

Ellis, Emma Grey. (5.10.2017). The Alt-Right's Newest Ploy? Trolling With False Symbols. *Wired*. Haettu 7/2019 osoitteesta <https://www.wired.com/2017/05/alt-rights-newest-ploy-trolling-false-symbols/>

Every-Palmer, Susanna et al. (2015). Harassment, Stalking, Threats and Attacks Targeting New Zealand Politicians: A Mental Health Issue. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 49(7), 634 - 641.

Finnpanel. (38/2019). *Viikon 100 katsotuinta lähetystä*. Haettu 9/2019 osoitteesta <https://www.finnpanel.fi/tulokset/tv/vko/top100/viimeisin/>

Haavisto, Ilkka. (2019). *Politiikan pudotus*. EVA Arvio.

Hirvonen, Tuomas. (20.9.2019). Viihdettä vai aivopesua? Meemit vaikuttavat ajatuksiisi, etkä välttämättä edes huomaa sitä. *Yleisradio*. Haettu 9/2019 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-10941826>

Heinonen, Sirkka. (2016). *Our Urban Futures Through Weak Signals of Media City*. Charm of Humanities Forum: diaesitys.

Hootsuite JA We are social. (2018). *Digital 2019*. Haettu 6/2019 osoitteesta <https://wearesocial.com/global-digital-report-2019>

Hunt, Elle. (24.3.2016). Tay, Microsoft's AI chatbot, gets a crash course in racism from Twitter. *The Guardian*. Haettu 8/2019 osoitteesta https://www.theguardian.com/technology/2016/mar/24/tay-microsofts-ai-chatbot-gets-a-crash-course-in-racism-from-twitter?CMP=tw_t_a-technology_b-gdntech

IRO Research Oy. (2018). *Yhteisöllistyvä media*.

Kallio, Henripekka. (28.3.2017). Poliiseja on alettu maalittaa netissä kritiikille. *Turun Sanomat*. Haettu 6/2019 osoitteesta <https://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/3451942/Poliiseja+on+alettu+maalittaa+netissa+kritiikille++Joku+pyrkii+hyodyntamaan+avointa+toimintakulttuuria>

Kallunki, Elisa. (7.4.2018). Ylen kysely: Whatsappia käytetään eniten, Instagramia suosivat naiset. *Yleisradio*. Haettu 6/2019 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-10148277>

Korpela, Juho. (12.8.2019). Aidon näköisiä deep fake -valevideoita on yhä helpompi tehdä. *Turun Sanomat*. Haettu 8/2019 osoitteesta <https://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/4665335/Aidon+nakoisia+-deep+fake+valevideoita+on+yha+helpompi+tehda++Tutkija+Asiaan+pitaisi+alkaa+varautumaan+ja+suhtautumaan+kriittisesti>

Kraus, Rachel. (11.7.2019). Fake Amazon Reviews Surge Around Prime Day. *Mashable*. Haettu 7/2019 osoitteesta <https://mashable.com/article/fake-amazon-reviews-increase-during-prime-day/?eu-ropo=true>

KPMG. (2014). *Future State 2030: The Global Megatrends Shaping Governments*. Haettu 6/2019 osoitteesta <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/pdf/2014/02/future-state-2030-v3.pdf>

Marr, Bernard. (4.2.2017). 9 Technology Mega Trends That Will Change The World In 2018. *Forbes*. Noudettu 6/2019 osoitteesta <https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2017/12/04/9-technology-mega-trends-that-will-change-the-world-in-2018/#6c2b1b4c5eed>

McQuire, Scott. (2008). *The Media City: Media, Architecture and Urban Space*. Lontoo: Sage.

MDI. (2019). *Väestöennuste 2040*. Haettu 6/2019 osoitteesta <http://www.mdi.fi/ennuste2040/>

Ovaska, Petteri. (2017). *Somen hyöty operatiivisessa kenttätöinnissä*. Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyö.

Parkkinen, M & Heinonen, S. (2016). *Insights On Urban Tomorrows - Expert Survey On Futures Of Liveable Cities*. Turku: Finland Futures Research Centre.

Paez, Danny. (29.7.2018). A.I. Is Getting Better at Anticipating Shitposts and Not a Moment Too Soon. *Inverse*. Haettu 8/2019 osoitteesta <https://www.inverse.com/article/47540-ai-help-social-media-moderators-find-trolls?refresh=70>

Pelevina, Nuppu. (2/2019). Jouha-poliiseja tarvitaan entistä enemmän. *Poliisi & Oikeus*.

Poliisihallitus. (18.6.2019). Tiedote: *Poliisi, Valtakunnansyyttäjänvirasto ja laamannit haluavat puuttua maalittamiseen*. Poliisin intranet Sinetti.

Poliisihallituksen julkaisusarja. (2/2015). *Poliisin viestintä. Nykytila, strategia ja kehittämisalueet 2015 - 2018*. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy.

Reuters Institute. (2019). *Digital News Report*. Haettu 7/2019 osoitteesta <http://www.digitalnewsreport.org/>

Rinta-Tassi, Minna. (1.4.2018). Ylen kysely: Suomalaiset ovat huolissaan Facebook-tietojensa väärinkäytöstä. *Yleisradio*. Haettu 7/2019 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-10141135>

Saarenmaa, Kaisa. (2.5.2019). *Televisio saa kuuden vuosikymmenen jälkeen yhä 60 prosenttia suomalaisista päivittäin äärelleen*. Haettu 9/2019 osoitteesta <http://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/televisio-saa-kuuden-vuosikymmenen-jalkeen-yha-60-prosenttia-suomalaisista-paivittain-aarellen/>

SITRA. (2017 JA 2018). *Megatrend Cards*. Haettu 6/2019 osoitteesta <https://www.sitra.fi/en/publications/megatrend-cards/>

SuomiAreena. (19.7.2019). *SuomiAreenan kävijämäärä nousi ennätystasolle oikukkaasta säästä huolimatta*. Haettu 8/2019 osoitteesta <https://suomiareena.fi/artikkeli/suomiareenan-kavijamaara-nousi-ennatystasolle-oikukkaasta-saasta-huolimatta-nuoret-lahtivat-aktiivisesti-mukaan-haastamaan/7486362>

SVT. (2017). *Väestön tieto- ja viestintätekniiikan käyttö*. Haettu 7/2019 osoitteesta https://www.stat.fi/til/sutivi/2017/13/sutivi_2017_13_2017-11-22_kat_002_fi.html

SVT. (2018). *Väestön tieto- ja viestintätekniiikan käyttö*. Haettu 6/2019 osoitteesta http://www.stat.fi/til/sutivi/2018/sutivi_2018_2018-12-04_tie_001_fi.html

TUOVI: Sisäisen turvallisuuden portaali. *Sisäisen turvallisuuden tila*. Haettu 8/2019 osoitteesta <https://sisainturvallisuus.fi/sisaisen-turvallisuuden-tila>

Valaskivi, Katja et al. (2019). *Sisältösekaannuksen selviytymisopas*. Haettu 7/2019 osoitteesta <https://sisaltosekaannus.fi/>

Vuorensyrjä, Matti & Fagerlund, Monica. (2016). *Poliisibarometri 2016. Kansalaisten käsitykset Poliisin toiminnasta ja sisäisen turvallisuuden tilasta*. Sisäministeriön julkaisu 27/2016.

Vuorensyrjä, Matti & Fagerlund, Monica. (2018). *Poliisibarometri 2018. Kansalaisten arviot Poliisin toiminnasta ja Suomen sisäisen turvallisuuden tilasta*. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

Ybarra, Gabriel J. & Zimmerman, Adam G. (2014). *Online Aggression: The Influences of Anonymity and Social Modeling*. Haettu 7/2019 osoitteesta <https://www.researchgate.net/publication/263314586>
[Online Aggression The Influences of Anonymity and Social Modeling](#)

LIITTEET

Lista eräistä Suomessa käytetyistä sosiaalisen median palveluista ja kuvaus niiden keskeisistä ominaisuuksista. Listan tarkoitus on havainnollistaa yleisimpien palveluiden toimintaperiaatetta toimintaympäristöanalyysin kirjoitushetkellä.

Facebook on maailman suurimpia ja suosituimpia sosiaalisen median palveluita, ja monelle se edustaa sosiaalisen median arkkityyppiä. Palvelu perustuu käyttäjien muodostamiin kontaktiverkoihin, joiden kautta käyttäjien luoma sisältö, kuten kuvat, videot, teksti ja linkit välittyvät. Käyttäjät jakavat sisältöä omalle tai kontaktiensa ”seinälle”, ja sisällöstä muodostuu koonti palvelun pääuutissyötteeseen. Sisällön näkyvyys vaihtelee käyttäjän asettamien yksityisyysasetusten mukaan. Yksityiskäyttäjien lisäksi Facebookissa toimii yritystilejä ja julkisen sektorin toimijoita, ja palvelu on kiinteästi osa organisaatioiden, mukaan lukien Poliisin viestintästrategiaa. Suomessa Facebook alkoi yleistyä 2000-luvun ensimmäisellä kymmenluvulla ja on pysynyt yhtenä käytetyimmistä sosiaalisen median palveluista siihen liitetyistä tietoturvakohuista huolimatta.

Instagram on Facebookin omistama kuvapalvelu, joka yleistyi Suomessa 2010-luvulla. Palvelussa käyttäjät jakavat tililleen kuvia ja videoita sekä seuraavat muiden käyttäjien tilejä. Tilin yksityisyysasetukset vaikuttavat siihen, kuka saa käyttäjän tiliä seurata. Pysyvän albumin lisäksi käyttäjät voivat lisätä palveluun tilapäissisältöä eli ”tarinoita”, jotka pysyvät näkyvillä vuorokauden ja poistuvat automaattisesti. Facebookin tavoin Instagram on keskeinen osa eri organisaatioiden viestintää.

Snapchat perustuu Instagramin tavoin visuaaliseen sisältöön, mutta tilapäissisältö on siinä keskeisessä roolissa. Käyttäjät muodostavat kaveripyynnöillä kontaktiverkostoja, joille voivat lähettää kuvia tai videoita. Lähetyt sisältö näkyy vastaanottajalle kertaluontoisesti, jonka jälkeen sitä ei voi enää tarkastella. Käyttäjät voivat lisätä sisältöä myös tarinoihin, jolloin sisältö näkyy täyden vuorokauden. Snapchatin käyttö kannustaa siten spontaaniuteen ja hetkien näyttämiseen ystäväpiirille pysyvän sisällön ja laajan näkyvyyden sijaan. Sosiaalisen median käyttäjien tietoturva huolien kasvaessa Snapchatin kaltaiset tilapäissisältöpalvelut ovat nostaneet suosiotaan, mikä on saanut jälleen organisaatiot omaksuma sen osaksi viestintäänsä. Palvelu on Suomessa erityisesti nuorten suosiossa. Alun perin Snapchatin luomia tilapäissisältöominaisuuksia on myös omaksuttu muihin palveluihin.

Whatsapp on pikaviestipalvelu, ja se on Suomen käytetyin sosiaalisen median sovellus. Käyttäjät voivat lähettää sovelluksen kautta yksittäisille vastaanottajille tai ryhmille tekstiä, kuvia, videoi-

ta, ääntä ja tiedostoja kuuteentoista megatavuun asti, joten se on tehokas suoraviestinnän väline. Whatsapp onkin siksi monilta osin korvannut puhelinten normaalit tekstiviestiominaisuudet. Palvelun käytöllä ei oletusarvoisesti ole minkäänlaista julkista näkyvyyttä, se perustuu vain käyttäjien väliseen viestittelyyn. Palvelua pidetään yleisesti ottaen kiitettävän tietoturvallisena salatun viestillikenteensä ansiosta. Palvelu aikoo tilapäissisältötrendin myötä kokeilla tulevaisuudessa myös automaattisesti poistuvia viestejä. Whattsappia tietoturvallisempi samankaltainen vaihtoehto on **Telegram**, jonka suojaustaso on vieläkin korkeampi. Se ei kuitenkaan ole yhtä yleinen.

Twitter sen sijaan on julkinen viestipalvelu, jossa käyttäjät voivat lähettää oletusarvoisesti julkisia, mutta myös yksityisempiä määrämittäisiä viestejä seuraajajoukolleen. Muut käyttäjät voivat vastavuoroisesti tykätä, kommentoida tai jakaa näitä ”twiittejä” omalle tililleen. Twiittien yhteyteen on mahdollista liittää mediasisältöä. Suomessa Twitterin käyttäjämäärät ovat pysyneet maltillisena, ja palvelulla on arviolta 50 000 viikottain twiittaavaa käyttäjää. Se on kuitenkin yhteiskunnallisten vaikuttajien suosiossa ja asiaviestinnällisesti painottunut, joten Twitterin painoarvo on kokoaan suurempi.

Youtube perustuu käyttäjien palveluun lisäämiin videoihin ja niiden kommentointiin. Palvelun käyttö ei suurilta osin vaadi rekisteröitymistä, mutta esimerkiksi videoiden ikärajoitteiden kiertäminen edellyttää käyttäjätiliä. Videopalvelusta on muodostunut erittäin suosittu monialainen vaikutuskanava, joka sisältää niin viihteellistä sisältöä, opetusmateriaalia, organisaatioiden viestintää, livelähetyksiä ja käyttäjien keskinäistä vuorovaikutusta kommentointimahdollisuuden kautta. ”Tubettamisesta” on muodostunut moderni sosiaalisen median ammatti, jossa käyttäjä tuottaa sisällön, Youtube sijoittaa videoihin asiakkaidensa mainoksia ja jakaa osan tuloista sisällöntuottajille. Menestyneimmille tubettajille sisällöntuotannosta on tullut kokopäiväinen ammatti, ja samalla heistä on muodostunut modernin media-aikakauden julkisuuden vaikuttajia. Erityisesti nuoremmat käyttäjät seuraavat aktiivisesti tubettajia.

LinkedIniä voi luonnehtia työelämän Facebookiksi. Palvelu on tarkoitettu työelämän verkostoitumiseen, oman ansioluettelon tai työnäytteiden esittelyyn ja työmahdollisuuksien kartoittamiseen. LinkedIn ei suoranaisesti ole työnhakusivusto, mutta sitä voi käyttää oman työnhaun tai työpaikan täyttämisen apuna niin hakijan kuin työnantajan toimesta. Luonteensa vuoksi LinkedIn on ensisijaisesti työelämässä olevien käyttäjien suosiossa. Palvelussa voi myös muodostaa ryhmiä yhteisten tavoitteiden tai kiinnostuksen kohteiden ympärille, mikä tukee ammatillista verkostoitumista. Samoin palvelussa voi julkaista omaa sisältöä, kuten artikkeleita, joilla esitellä ja kehittää omia ammatillisia taitojaan.

Jodel on anonyymi keskustelusovellus, joka ei vaadi käyttäjältään rekisteröitymistä. Käyttäjä yksilöidään puhelimmellaan, mutta tunnistetietoja ei näytetä julkisesti eikä palveluun ole pakko syöttää esimerkiksi käyttäjänimeä tai sähköpostia. Käyttäjät voivat luoda ”jodlauksia” eli keskustelunavauksia, joita muut käyttäjät voivat kommentoida ja arvostella yksittäisiä viestejä äänestyspainikkeiden avulla. Jodel levisi alun perin korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa, mutta yleistyi myöhemmin useampiin väestöryhmiin. Palvelun moderointi perustuu tarpeeksi aktiivisuutta ja suosiota saavuttaneiden käyttäjien harkintaan: ilmiannetut viestit tuodaan käyttäjämoderaattorijoukolle, joka äänestää sallimisen tai poistamisen puolesta.

TikTok on keskittynyt käyttäjien kuvaamiin lyhyisiin videoleikkeisiin. Toiminnallisesti se muistuttaa Snapchatia tai Instagramia: käyttäjät luovat videoita muiden nähtäville, ja ovat vuorovaikutuksessa kommenttien kautta. Tilit voivat olla täysin julkisia tai rajoitettu seuraajajoukolle. Palvelun suosio on kasvanut maailmalla nopeasti, mutta Suomessa se ei ole vielä kovin yleinen: pääasiallisia käyttäjiä ovat nuorimmat teini-ikäiset.

Steam, Discord ja **Twitch** ovat kaikki ensisijaisesti videopelaamiseen liittyviä palveluita. Steam toimii verkkopelikauppana, mutta palvelussa on erilaisia yhteisötoimintoja: rekisteröityneet käyttäjät voivat pyytää toisiaan kontakteiksi ja kutsua pelaamaan samaa peliä. Samoin käyttäjät voivat viestitellä keskenään, sekä antaa arvosteluja kaupan peleistä. Discord on tarkoitettu suoraan äänikommunikointiin pelin aikana, ja sitä voi käyttää myös pelaamisen ulkopuolella tavallisena keskustelusoveltuksena. Käyttäjät voivat luoda ryhmiä ja kanavia, joihin liittyä ja kuulla muiden kanavalla olijojen puheen. Ryhmiin voi jakaa tekstiä, kuvia ja videoita, minkä ansiosta Discord toimii yleispätevänä kommunikaatiosovelluksena. Kanavat voivat olla avoimia tai suljettuja. Twitch on lähetyspalvelu, jonka kautta käyttäjät voivat jakaa videokuva katsojilleen reaaliajassa. Palvelu on tarkoitettu ensisijaisesti videopelien live-lähettyksiin, joten sitä ei sellaisenaan voi verrata Youtubeen, joka perustuu pysyvien videotiedostojen lataamiseen palveluun. Twitchin perusmuotoinen käyttö on ilmaista, mutta maksullisella tilauksella katsojat saavat erilaisia lisäominaisuuksia käyttöönsä. Lähettävälle pelaajille voi myös antaa mikrolahjoituksia Paypal-maksusovelluksen avulla, ja suosituimmat lähettäjät voivat tubettajien tapaan tulla toimeen pelkillä lähetyksillään. Twitchin kautta lähetetään myös elektronisen urheilun turnauksia, ja palvelusta on tullut hallitseva lähetyskanava niin ammattilaiskuin harrastustasolla.

Ylilauta ja **Reddit** muistuttavat enemmän perinteisiä keskustelufoorumeita internetin yleistymisen alkua ajoilta, ollen kuitenkin selkeästi niitä kehittyneempiä palveluita. Ylilaudalle ei ole rekisteröitymispakkoa ja keskustelu on anonyymia. Redditiin kirjaudutaan kuitenkin käyttäjänimellä. Keskustelu sivustoilla on vapaata ja perustuu viestien, kuvien, videoiden sekä muun sisällön jakamiseen. Varsinkin Ylilaudalla moderointi on perinteisesti pyritty pitämään mahdollisimman vähäisenä, tosin räikeät laittomuudet poistetaan sivulta. Maailmanlaajuisesti Reddit on maailman suosituimpia internet-sivuja. Ylilauta taas on tuorein ilmentymä erilaisten suomalaisten image boardien eli vapaasti käännettynä kuvalautojen jatkumossa. Se on ollut 2010-luvulla nuorison internet-kulttuurin keskiössä ja aiheuttanut useita kohuja säännöstelemättömyydellään.

Kik Messenger on pikaviestipalvelu, joka on tullut suosituksi vahvan anonymiteettinsa ansiosta. Käyttäjä rekisteröityy nimellään ja sähköpostiosoitteellaan, mutta käytössä niitä ei yhdistetä käyttäjän nimimerkkiin. Viestihistoria ei myöskään tallennu pitkiä ajoiksi. Suomessa palvelua käyttää lähinnä nuoret käyttäjät. Syksyllä 2019 palvelu ilmoitti lopettavansa toimintansa, mutta ominaisuuksiltaan vastaavien palveluiden yleistymisen on mahdollista.

Poliisihallitus

Paino: Grano Oy
Helsinki